

Kriminalistika med teorijo in prakso v Sloveniji

Danijela Frangež,¹ Boštjan Lindav²

V prispevku je predstavljena analiza slovenskih opredelitev terminov kriminalistika in kriminalistično preiskovanje, delitev kriminalistike, primerjava uporabe in razumevanja izbranih terminov s področja kriminalistike v teoriji in praksi ter povezava med teorijo, prakso in okoljem. Ugotovitve raziskave kažejo, da je večina analiziranih terminov v teoriji in praksi razumljenih podobno, kar je znak, da sta teorija in praksa povezani in skladni. Z raziskavo smo ugotovili, da je kriminalistika veda, ki preučuje odkrivanje, preiskovanje, dokazovanje in omejevanje kriminalitete. Njena delitev je z uveljavitvijo kriminalistične strategije kot samostojne veje (poleg kriminalistične taktike, kriminalistične tehnike in kriminalistične metodike) postala štiridelna. Za nadaljnji razvoj kriminalistike je treba še intenzivneje povezati teorijo in prakso ter več pozornosti nameniti načrtnemu raziskovanju, kjer dobre rezultate prinašajo raziskovalne skupine, sestavljene iz teoretikov in praktikov, ki zagotavljajo dodatno širino pri obravnavi kriminalističnih problemov. Raziskati bi bilo treba vse štiri veje kriminalistike, kriminalističnoobveščevalno dejavnost, pomen kriminalističnih znanj za delo tožilcev, sodnikov in odvetnikov, dobre prakse pri preiskovanju ter se znova lotiti tem teoretične kriminalistike, ki ji v Sloveniji namenjamo premalo pozornosti. V prihodnje bi bilo zato treba preučiti znanstvenost kriminalistike, znanstvenoraziskovalne metode na področju kriminalistike, razmerje kriminalistike do drugih ved, načela kriminalistike, kriminalistični spoznavni proces, resnico, kriminalistično mišljenje in posamezna preiskovalna dejanja, ki jih preučujemo v okviru kriminalistične taktike (npr. načrtovanje, verzije, indice, ogled kraja dejanja, hišno preiskavo itd.).

Glavne besede: kriminalistika, kriminalistično preiskovanje, opredelitve, teorija, praksa

UDK: 343.98(497.4)

1 Uvod

Pojem kriminalistike ni enotno opredeljen in ima v različnih državah različen pomen. Težave so tako pri prevodu termina kriminalistika kot pri vsebini kriminalistike. Maver (1997) piše, da na angloameriškem in delno tudi evropskem območju (npr. Francija, Italija) pod pojmom kriminalistika razumejo predvsem kriminalistično tehniko (angl. *criminalistics*), zato se termin kriminalistika v angleški jezik prevaja kot *science of criminal investigation* (Maver et al., 2004). Ruski in vzhodnoevropski pisci kriminalistiko razumejo kot »celovito vedo o preiskovanju kaznivih dejanj« (Maver, 1997: 14), znotraj katere preučujejo tudi teoretične osnove kriminalistike (Maver et al., 2004). Njihovo pojmovanje kriminalistike je imelo vpliv tudi na razvoj slovenske kriminalistike, ki je poleg tripartitne delitve na kriminalistično taktiko, kriminalistično tehniko in kriminalistično metodiko raziskovala tudi teoretično kriminalistiko, znotraj katere se preučujejo pojem in

predmet kriminalistike, njen zgodovinski razvoj, kriminalistične metode, povezava z drugimi vedami, načela kriminalistike, kriminalistični spoznavni proces, resnica in kriminalistično mišljenje. Teoretična kriminalistika se ukvarja tudi z znanstvenostjo kriminalistike in preučevanjem spoznavnoteoretskih temeljev preiskovanja (Maver et al., 2004).

2 Teoretični okvir

Kriminalistika je po svoji opredelitvi teoretična in praktična veda, ki preučuje metode in tehnike preiskovanja in dokazovanja kaznivih dejanj, pri čemer je tesno prepletena z vrsto drugih družboslovnih in naravoslovnih ved, katerih izsledke in dognanja uporablja na svojem področju (Maver, 2002). Žerjav (1983: 23) navaja, da je bistvo kriminalistike »v zbiranju, preučevanju in dopolnjevanju različnih znanstvenih spoznanj in dobljenih praktičnih izkušenj za uspešno preprečevanje kriminalitete in njeno zatiranje«. In ravno »zaradi te njene odvisnosti in povezanosti z drugimi vedami se ji očita nesamostojnost« (Žerjav, 1983: 23). Munda (1947, 1951) je kriminalistiko videl kot pomožno vedo kazenskega materialnega in procesnega prava. Žerjav (1969, 1983) vidi njen razvoj znotraj kriminologije in jo opredeljuje kot eno od kriminoloških znanstvenih vej. Žerjav (1983) ob tem dodaja, da se je

¹ Dr. Danijela Frangež, docentka za področje kriminologije in predstojnica Katedre za kriminalistiko na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Slovenija. E-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

² Mag. Boštjan Lindav, višji kriminalistični svetnik in direktor Uprave kriminalistične policije Generalne policijske uprave, Slovenija. E-pošta: bostjan.lindav@policijska.si

kriminalistika razvijala samostojno, saj je znanje drugih ved usvojila šele takrat, ko ga je prilagodila svojim specifičnim nalogam in potrebam. Maver (1988a: 12) piše o kriminalistiki kot o empirični znanosti, ki mora preučevati tako praktična vprašanja kot »splošna metodološka vprašanja, ki so značilna za to dejavnost« (Luzgin v Maver, 1988a: 12). Kasneje jo Žerjav (1994) opredeljuje kot samostojno vedo, ki »preučuje kriminaliteto iz svojega zornega kota« in nikjer ne omenja njene podrejenosti kriminologiji, ki jo je navedel v knjigi *Osnove kriminalistične taktike* (Žerjav, 1969) in prvi izdaji knjige *Kriminalistika* (Žerjav, 1983). Maver (1997) opredeljuje kriminalistiko kot znanost, ki je sorodna drugim znanostim (npr. kriminologiji). Dvoršek (2003a: 15) o kriminalistiki piše kot o znanstveni disciplini, ki ji osnovni okvir dajejo določbe kazenskega postopka. Slednji določa, »kateri postopki in preiskovalni ukrepi so ob določenih pogojih dovoljeni, kriminalistika pa določa, upoštevajoč znanstvena spoznanja in prakso, kako jih je potrebno opraviti«. Maver (1997: 18) piše, da »brez ustrezne teoretične podlage ne more biti ustreznih praktičnih nasvetov«. Ravno zato je »nujno oblikovati teoretična izhodišča, ki se nato prilagodijo praktični uporabi«. Maver (1997) še piše, da je včasih problem v tem, da ni posrednika, ki bi teorijo združil s prakso.

Katedra za kriminalistiko Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru je zato v letu 2015 začela z organizacijo neformalnih srečanj *Kriminalistična sreda*, katerih cilj je »povezati teorijo in prakso ter v sproščenem vzdušju spodbuditi diskusijo o aktualnih tematikah s področja kriminalistike in forenzičnih znanosti«. Namen dogodkov je, da »tovrstna srečanja postanejo tradicionalno druženje teoretikov in praktikov, kot nekakšna sreda strokovnjakov, kjer je omogočena in spodbujena izmenjava mnenj, stališč in različnih pogledov« (Kriminalistična sreda, n. d.).³ Teoretiki in praktiki intenzivno sodelujejo tudi pri izdelavi *Kriminalističnega terminološkega slovarja*.⁴ Usklajena terminologija je za sporazumevanje v

stroki namreč izrednega pomena. Enako pomembna je tudi povezava teorije in prakse, saj samo njuna tesna povezanost lahko vodi v uspešne in kakovostne preiskave ter raziskave na področju kriminalistike, ki podatke črpajo iz kriminalistične prakse.

Izziv tega prispevka je preučiti kriminalistiko med teorijo in prakso ter ugotoviti, ali je od prvega učbenika o kriminalistiki (Munda, 1947) do danes prišlo do sprememb pri pojmovanju in tripartitni delitvi kriminalistike, kakšna je razlika med uporabo in razumevanjem izbranih terminov s področja kriminalistike v teoriji in praksi ter kako sta teorija in praksa na področju kriminalistike povezani, kje se dopolnjujeta, nadgrajujeta in razhajata. Analizirane so opredelitve kriminalistike, njena delitev in opredelitve kriminalističnega preiskovanja, ki se kot termin pogosto uporablja v praksi. Prispevek se osredotoča izključno na kriminalistiko v Sloveniji, zato v analizo nismo zajeli obsežne literature avtorjev iz balkanskih držav (npr. Korajlić in Muharremi, 2011; Korajlić in Selimić, 2015; Modly, 2003; Modly in Mršić, 2014; Pavišić, 1997, 2002; Pavišić in Modly, 1999; Vodinec, 1984; Vodinec in Aleksić, 1990).

3 Metode raziskovanja

Sistematični pregled slovenske literature s področja kriminalistike in kriminalističnega preiskovanja je narejen s pomočjo metode PRISMA (Moher, Liberati, Tetzlaff in Altman, 2009). Metoda vsebuje štiri korake: 1) identifikacija zadetkov, 2) pregled po kriterijih, 3) podrobnejši pregled in 4) vključitev v analizo. Z uporabo izbranih ključnih besed se v prvem koraku pregledajo podatkovne baze, dodajo viri iz dodatnih iskanj (t. i. siva literatura) in odstranijo morebitni duplikati. V drugem koraku se po izbranih vključitvenih in izključitvenih kriterijih pregledajo naslovi, povzetki in drugi podatki o objavi ter izključijo neustrezni zadetki. V tretjem koraku se naredi vsebinski pregled, pri katerem se izključijo vse objave, ki ne ustrezajo vključitvenim in izključitvenim kriterijem, v četrtem pa se izbrane objave analizirajo. Posamezni koraki metode PRISMA se običajno predstavijo slikovno, v tem prispevku pa so zaradi preglednosti predstavljeni tabelarno.

³ Do zdaj je bilo organiziranih sedem Kriminalističnih sred, ki so obravnavale 1) prepoznavanje resnice in laži, 2) identifikacijo oseb na podlagi vonja in uporabo službenega psa policije za iskanje sledi, 3) komunikacijo kot pomemben vidik odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, 4) smrt v povezavi s policijskim delom, 5) pogrešane osebe, 6) problematiko preiskovanja in dokazovanja trgovine z ljudmi z namenom prikritega prisilnega dela, in 7) obravnavo žrtev posilstev v predkazenskem postopku. Več o dogodkih najdete na spletni strani Kriminalistične srede (Kriminalistična sreda, n. d.).

⁴ Izdelava Kriminalističnega terminološkega slovarja poteka v okviru Terminološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, delovno skupino za pripravo terminološkega slovarja pa sestavljajo: dr. Mojca Žagar Karer, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, doc. dr. Danijela Frangež, Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, prof. dr. Katja Drobnič, Nacionalni forenzični laboratorij, izr. prof. dr. Primož Gorkič, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Pavel Jamnik,

Uprava kriminalistične policije, Neža Miklič, Policijska akademija, spec. Andrej Gerjevič, Nacionalni forenzični laboratorij, in Špela Omahen Regovc, Služba za prevajanje in lektoriranje ter informacijsko-knjižnično dejavnost Ministrstva za notranje zadeve. Kriminalistični terminološki slovar bo predvidoma obsegal 1.500 do 2.000 terminov in bo vseboval definicije ter angleške ustreznike. Za bolj usklajeno terminologijo na področju kriminalistike si bo prizadeval tudi »s pomočjo kazalk (puščic), ki uporabnika v primeru, da se za isti pojem uporablja več terminov, usmerjajo na najustreznejši termin« (Frangež in Žagar Karer, 2017: 1). Njegova izdelava bo trajala 4 do 5 let. Pred izdajo bo tudi recenziran.

Metoda je zaradi načina pregleda literature delno prilagojena, in sicer so duplikati odstranjeni dvakrat; prvič v drugem koraku, ko so najdene objave pregledane po naslovih, ključnih besedah in drugih podatkih, drugič pa v tretjem koraku, po vsebinskem pregledu objav. Druga odstranitev duplikatov je dodana zaradi pregleda izdaj in ponatisov ter iskanja morebitnih sprememb enakih knjig. Razlika je v Munda (1947) in Munda (1951) ter Žerjav (1983) in Žerjav (1994), zato so v izbor vključene vse štiri navedene knjige, ostale pa so izključene, ker je šlo za ponatise (Dvoršek, 2008a, 2008b; Maver, 1994; Žerjav, 1984) oz. duplikat (Žerjav, 1969). Pregled literature je bil na podlagi ključnih besed »kriminalistika« in »krim* preisk*« narejen med 1. 3. in 12. 4. 2019 v vzajemni bibliografsko-kataložni bazi podatkov slovenskih knjižnic COBIB.SI. Zanimalo nas je, kako avtorji opredeljujejo kriminalistiko, ali v opredelitev vključujejo praktične vidike in kako opredelijo kriminalistično preiskovanje. Vključitveni in izključitveni kriteriji iskanja literature po COBIB.SI (po zgledu Kalender Smajlovič, 2018) so predstavljeni v tabeli 1.

jah). Zanimalo nas je namreč, v katerih virih je največ objav z obravnavanega področja. Izključena so bila besedila, ki so v tujem jeziku, obravnavajo kriminalistiko v tujini, ali ne obravnavajo zahtevane tematike, kar smo ugotavljali s pregledom naslovov, povzetkov in drugih podatkov o objavi. Izključeni so bili tudi prevodi, zaključna dela na vseh stopnjah študija, študijsko gradivo in leposlovje. Opredelitve so analizirane na dva načina, in sicer po izbranih uporabljenih besedah, ki so po zgledu Thomas, O'Mara-Eves, Harden in Newman (2017) predstavljene tabelarno po posameznih avtorjih, in z oblakom besed, ki je eno izmed orodij za analizo in vizualizacijo besedila (Heimerl, Lohmann, Lange in Ertl, 2014). Oblaka besed sta narejena za celotne opredelitve in na brezplačno dostopni spletni strani WordClouds.com (Zygomatic, 2003) generirana v obliki kroga.⁵ V generiranje oblakov so vključene besede in besedne zveze z obravnavanega področja, druge besede (npr. predlogi, vezniki itd.) pa so izključene. Vključene besede in besedne zveze so za potrebe analize dane v prvi sklon. Poleg virov je pri primerjavi teorije s prakso uporabljena tudi meto-

Tabela 1: Vključitveni in izključitveni kriteriji pregleda literature po ključnih besedah »kriminalistika« in »krim* preisk*«

Vključitveni kriteriji	Izključitveni kriteriji
Besedilo v slovenskem jeziku	Besedilo v tujem jeziku
Prispevek obravnava zahtevano tematiko	Prispevek ne obravnava zahtevane tematike
Kriminalistika oz. kriminalistično preiskovanje v Sloveniji	Kriminalistika oz. kriminalistično preiskovanje v tujini
Znanstveni prispevek	Prevodi
Strokovni prispevek	Diplomska dela
Časovno neomejeno	Magistrska dela
	Specialistična dela
	Doktorske disertacije
	Študijska gradiva
	Leposlovje

Med vključitvenimi kriteriji so besedilo v slovenskem jeziku, obravnava opredelitve in/ali delitev kriminalistike ter opredelitve kriminalističnega preiskovanja, obravnava kriminalistike oz. kriminalističnega preiskovanja v Sloveniji in znanstvenost ali strokovnost besedila, pri čemer je upoštevana Tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij in sistemu COBISS (2016). Iskanje je bilo časovno neomejeno, kar pomeni, da smo v iskanje zajeli celotni katalog COBIB.SI. V iskanje so bila ločeno zajeta besedila, objavljena v knjigah, Reviji za kriminalistiko in kriminologijo (ISSN 0034-690X), reviji Varstvoslovje (ISSN 1580-0253), revijah Varnost (ISSN 0350-7114) in Varnost – spletna izdaja (ISSN 2232-318X) ter drugih virih (zborniki s konferenc in članki v drugih revijah).

da opazovanja s polno udeležbo⁶ (Hagan, 2003), in sicer sta avtorja tega prispevka izhajala iz lastnih izkušenj dela v akademskem okolju in v kriminalistični policiji. Omejitve raziskave so v morebitnih objavah, ki zaradi navedbe drugačnih ključnih besed niso bile identificirane z iskanjem po ključnih besedah

⁵ Heimerl et al. (2014) so v raziskavi ugotovili, da je sekvenčna predstavitev v vrsticah omogočala vizualno lažjo primerjavo relativnih velikosti besed, obliko kroga pa je največ anketirancev označilo kot tisto, ki jih je vizualno najbolj pritegnila. Ker je cilj oblakov besed opredelitve kriminalistike in kriminalističnega preiskovanja predstaviti na bralcu zanimiv način, je bila izbrana oblika kroga.

⁶ Več o opazovanju z udeležbo kot metodi družboslovnega raziskovanja v Meško, Mitar in Dobovšek (2008).

»kriminalistika« in »krim* preisk*«, čeprav morda vsebujejo opredelitev kriminalistike ali kriminalističnega preiskovanja.

V tabeli 2 so predstavljeni rezultati iskanja po ključnih besedah »kriminalistika« in »krim* preisk*«. Rezultat iskanja po ključni besedi »kriminalistika« je 2.241 objav. V t. i. sivem polju je bila najdena ena objava. Po pregledu naslovov, ključnih besed in drugih podatkov o objavi je bilo v nadaljnjo analizo vključenih 74 objav, ki so bile vsebinsko pregledane. Po tem koraku je bilo zaradi neizpolnjevanja vključitvenih kriterijev izključenih še 47 objav, 6 objav pa je bilo odstranjenih iz nadaljnje analize, ker je šlo za ponatise knjig oz. duplikate. Preostalih 21 objav je bilo podrobno analiziranih. Med temi je bilo enajst knjig, štiri članki v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, štiri prispevki v drugih virih (zborniki s konferenc in članki v drugih revijah) in dva članka v reviji Varstvoslovje. V revijah Varnost in Varnost – spletna izdaja je bilo najdenih 18 objav, ki niso ustrezale vključitvenim kriterijem, zato so bile v drugem koraku izločene iz nadaljnje analize. Rezultat iskanja po ključni besedi »krim* preisk*« je 238 objav. V t. i. sivem polju sta bili najdeni dve objavi, in sicer s pregledom besedil s področja preiskovanja, ki niso vključevala ključne besede »krim* preisk*«. Skupaj je bilo torej v raziskavo zajetih 240 objav. Po pregledu naslovov, ključnih besed in drugih podatkov o objavi je bilo v nadaljnjo analizo vključenih 47 objav. Po vsebinskem pregledu je

dve knjigi in članek v reviji Varstvoslovje. V revijah Varnost in Varnost – spletna izdaja je bilo najdenih 6 objav, ki niso ustrezale vključitvenim kriterijem, zato so bile v drugem koraku izločene iz nadaljnje analize.

4 Rezultati raziskave

4.1 Kriminalistika in kriminalistično preiskovanje

Enajst opredelitev kriminalistike (tabela 3) izhaja iz obdobja razvoja kriminalistike kot vede in discipline (1947–2004). Dve opredelitvi je podal Munda (1947, 1951), štiri Žerjav (1969, 1983, 1994, 2003), tri Maver (1988a, 1997, 2002), eno Dvoršek (2003a) in eno Maver et al. (2004). Kriminalistična dela po letu 2004 ne vsebujejo novih opredelitev kriminalistike,⁷ temveč se bolj usmerjajo v kritični pogled, raziskovanje in izobraževanje na področju kriminalistike (Maver, 2005a, 2009, 2013); kriminalistično strategijo (Dvoršek, 2006; Dvoršek in Frangež, 2009); kriminalističnoobveščevalno dejavnost (Potparič, 2018; Potparič in Dvoršek, 2011); posamezna področja kriminalistične metodike: gospodarsko kriminaliteto (Dobovšek in Slak, 2017; Dvoršek, 2009), premoženjske delikte (Dvoršek, Meško in Bučar-Ručman, 2005), spolne delikte (Frangež in Dvoršek, 2013; Frangež in Maver, 2013), organizirano kriminaliteto (Dobovšek, 2008, 2012; Frangež in Bučar

Tabela 2: Rezultati iskanja objav po ključnih besedah »kriminalistika« in »krim* preisk*« v katalogu COBIB.SI

Koraki metode PRISMA \ Iskanje po ključnih besedah	Najdene objave			
	»Kriminalistika«	»Krim* preisk*«	Skupaj	
Identifikacija zadetkov	Število vseh objav	2.241	238	2.479
	Dodatna iskanja (t. i. sivo polje)	1	2	3
Pregled po kriterijih	Pregled naslovov, ključnih besed in drugih podatkov o objavi	2.242	240	2.482
	Po pregledu izključene objave	2.165	193	2.358
	Odstranjeni duplikati	3	0	3
Podrobnejši pregled	Pregled celotnih besedil ali povzetkov	74	47	121
	Po vsebinskem pregledu izključene objave	47	30	77
	Odstranjeni duplikati po pregledu vsebine	6	0	6
Vključitev v analizo	Objave, vključene v končno analizo	21	17	38

bilo dodatno izključenih 30 objav. Preostalih 17 objav je bilo podrobno analiziranih. Med temi je bilo sedem člankov v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, sedem prispevkov v drugih virih (zborniki s konferenc in članki v drugih revijah),

⁷ Objave (npr. Maver, 2005a: 2, 2009: 277, 2013: 322), v katerih je opredelitev kriminalistike navedena po knjigi Maver et al. (2004), niso zajete v analizo.

Ručman, 2017; Frangež in Slak, 2016); forenzično znanost: DNK (Hadžić in Drobnič, 2015), daktiloskopijo (Trapečar, 2014), obuvala (Gerjevič, 2005); in druga področja kriminalistike: preiskovanje ekoloških kaznivih dejanj (Dobovšek in Praček, 2012), ogled kraja dejanja (Jager, 2006; Praček, 2005), nove tehnologije (Slak, 2016; Šugman Stubbs, 2013) itd.

Opredelitve kriminalistike so analizirane glede na uporabljene besede, po vzoru Thomas et al. (2017) pa je po najpogostejše uporabljenih strokovnih besedah v opredelitvah narejena preglednica po avtorjih (tabela 4).

Tabela 3: Opredelitve kriminalistike v Sloveniji

Avtor	Opredelitev
Munda (1947: 20)	»Kriminalistika je nauk o pojavnih oblikah zločina in o sredstvih, s katerimi se v namene pravosodja razkrijejo in ugotovijo zločini in s katerimi se izsledijo in istovetijo storilci.«
Munda (1951: 5)	»Kriminalistika je nauk o pojavnih oblikah kaznivih dejanj in o sredstvih, s katerimi kazniva dejanja razkrijemo in ugotovimo, storilca pa izsledimo in istovetimo.«
Žerjav (1969: 10)	»Kriminalistika je veda o pojavnih oblikah kaznivih dejanj in o sredstvih ter opravilih, s katerimi kazniva dejanja odkrivamo, storilce pa izsledimo in identificiramo, to je, da natančno ugotovimo, kdo so.«
Žerjav (1983: 23)	Kriminalistika je »veda, ki uči, kako zatirati kriminaliteto, pa naj bo to na preprečevalnem ali represivnem (delo pooblaščenih uradnih oseb, ko je kaznivo dejanje storjeno) področju. Uči nas, kako moramo delati, da bomo uspešno preprečevali kazniva dejanja, odkrivali kazniva dejanja in jih raziskovali vse do rešitve najtežjega vprašanja: kdo je storilec?«.
Maver (1988a: 11–12)	Kriminalistika je »znanost o odkrivanju, preiskovanju in preprečevanju kaznivih dejanj«.
Žerjav (1994: 23)	»Kriminalistika je samostojna veda, ki preučuje kriminaliteto iz svojega zornega kota. Njena naloga je zbiranje, preučevanje in dopolnjevanje različnih znanstvenih spoznanj in praktičnih izkušenj za uspešno odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj.« ... Je »veda, ki se stalno bogati z novimi spoznanji drugih znanosti in uči, kako najhitreje in najuspešneje odkrivati in preiskovati kazniva dejanja«.
Maver (1997: 15)	Kriminalistika je »znanost o odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju kaznivih dejanj in njihovih storilcev«.
Maver (2002: 199)	Kriminalistika je teoretična in praktična veda »o odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju kaznivih dejanj«.
Dvoršek (2003a: 15)	Kriminalistika je znanost o kriminalu, »ki se ukvarja s proučevanjem znanstvenih metod za odkrivanje, preiskovanje in dokazovanje kaznivih dejanj in njihovih storilcev«.
Žerjav (2003: 11)	Kriminalistika je »veda, ki uči, kako se na najbolj hiter, enostaven in cenen način odkriva kazniva dejanja in njihove storilce. Njena naloga je zbiranje, preučevanje in dopolnjevanje različnih spoznanj znanosti in praktičnih izkušenj za uspešno odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj (kriminalitete)«.
Maver et al. (2004: 33)	Kriminalistika je »znanost o odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju kaznivih dejanj in njihovih storilcev«.

Tabela 4: Besede, uporabljene v opredelilivah kriminalistike, po avtorjih

Besede/Avtor	Munda (1947)	Munda (1951)	Žerjav (1969)	Žerjav (1983)	Maver (1988a)	Žerjav (1994)	Maver (1997)	Maver (2002)	Dvoršek (2003a)	Žerjav (2003)	Maver et al. (2004)
Nauk	✓	✓									
Veda			✓	✓		✓		✓		✓	
Znanost					✓		✓				✓
Praktična disciplina								✓			
Odkrivanje	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Preiskovanje				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dokazovanje							✓		✓		✓
Preprečevanje					✓						
Pojavne oblike ⁸	✓	✓		✓							
Kazniva dejanja	✓*	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Sredstva	✓	✓		✓							
Storilec	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓

* Munda (1947) uporablja izraz »zločin«, ki ga glede na opredelitev razumemo kot kaznivo dejanje.

⁸ Gre za pojavne oblike kaznivih dejanj, vendar, ker smo kazniva dejanja v opredelilivah iskali ločeno, tukaj in v nadaljevanju navajamo samo pojavne oblike.

Iz tabele 4 lahko razberemo, da sta beseda *odkrivanje* in besedna zveza *kaznivo dejanje* uporabljeni v vseh opredelitvah. Prav tako avtorji pogosto pišejo o *preiskovanju* in *storilcu*, pri čemer Munda (1947, 1951) in Žerjav (1969) izpostavljata njegovo *izsleditev* in *identifikacijo*. Žerjav (1983) in Maver (1988a) v opredelitvi poleg odkrivanja in preiskovanja navajata še *preprečevanje*, Maver (2002: 199) pa kriminalistiko opredeljuje kot »*teoretično in praktično vedo*«. Pojavne oblike kaznivih dejanj in sredstva so omenjene v prvih treh opredelitvah (Munda, 1947,1951; Žerjav, 1969).

V opredelitvah kriminalistike je mogoče opaziti uporabo treh terminov: *nauk*, *veda* in *znanost*. Nauk je definiran kot »sistem spoznanj o kakem pojavu, predmetu ali na kakem področju« (Fran, 2018). Beseda nauk je uporabljena dvakrat, in sicer jo v obeh primerih uporabi Munda (1947, 1951). Besedi veda in znanost sta sinonima, zato sta definirani isto, in sicer kot »dejavnost, ki si prizadeva metodično priti do sistematično izpeljanih, urejenih in dokazljivih spoznanj« (Fran, 2018).

V opredelitvah sta uporabljeni devetkrat, in sicer petkrat veda (Maver, 2002; Žerjav, 1969, 1983, 1994, 2003), štirikrat pa znanost (Dvoršek, 2003a; Maver, 1988a, 1997; Maver et al., 2004).

S pomočjo orodja za analizo besedilnih zbirk WordClouds.com (Zygomatic, 2003) dobimo sliko najpogosteje uporabljenih besed in besednih zvez, iz katere so razvidne ključne besede na tem področju. To so: kazniva dejanja, odkrivanje, preiskovanje, znanost, storilec, Maver, Žerjav, dokazovanje, identificirati storilca, izslediti storilca, pojavne oblike, veda, preprečevanje, Munda, nauk, kriminaliteta, praktične izkušnje, sredstva in zločin (slika 1). Če iz besed na sliki 1 izločimo priimke avtorjev (Maver, Žerjav, Munda) in besede, ki jih v sodobnem času v strokovnem jeziku ne uporabljamo (zločin), dobimo naslednje besede: kazniva dejanja, odkrivanje, preiskovanje, znanost, storilec, dokazovanje, identificirati storilca, izslediti storilca, pojavne oblike, veda, preprečevanje, nauk, kriminaliteta, praktične izkušnje in sredstva.

Slika 1: Oblak uporabljenih besed v opredelitvah kriminalistike

Maver (2004: 574) piše, da je opredelitev kriminalistike toliko, »kolikor je avtorjev, ki pišejo o njej« in da si vsak »izdela svoj pogled nanjo in s tem tudi svojo opredelitev«, vendar iz analize slovenskih opredelitev (tabeli 3 in 4) in najpogosteje uporabljenih besed (slika 1) lahko ugotovimo podobnost med opredelitvami. Podobnost je najprej opaziti med opredelitvami istih avtorjev v različnih letih. Munda (1947 in 1951) navaja skoraj enaki opredelitvi, s tem, da v drugi opredelitvi (Munda, 1951) opusti besedi pravosodje in zločin. Maver (Maver, 1988a, 1997, 2002; Maver et al., 2004) navaja podobne opredelitve, s tem, da v prvi opredelitvi (Maver, 1988a) med kriminalistiko uvršča preprečevanje, ne pa dokazovanja, v treh opredelitvah (Maver, 1988a, 1997; Maver et al., 2004) kriminalistiko opredeljuje kot znanost, leta 2002 (Maver, 2002) pa piše o kriminalistiki kot teoretični in praktični vedi, pri čemer (tako kot v prvi opredelitvi (Maver, 1988a)) ne navede storilcev, ki jih sicer navede v dveh opredelitvah (Maver, 1997; Maver et al., 2004). Opredelitvi Maver (1997) in Maver et al. (2004) sta sicer identični. Žerjav v drugi opredelitvi (Žerjav, 1983) omenja represijo in preprečevanje, v prvi (Žerjav, 1969), tretji (Žerjav, 1994) in četrti (Žerjav, 2003) pa samo represivni vidik. Z analizo smo torej ugotovili vsebinsko podobnost med analiziranimi opredelitvami. Razlike so predvsem v besedi preprečevanje in uporabi besed nauk, veda in znanost.

Razlike smo opazili tudi pri tripartitni delitvi kriminalistike, in sicer Munda (1951: 6) deli kriminalistiko na splošni in posebni del. Splošni del obsega »opravila in vse metode preiskovanja, ki jih uporabimo pri preiskovanju vseh kaznivih dejanj« (npr. kriminalističnotehnična opravila, zbiranje obvestil, ogled kraja dejanja, hišno in osebno preiskavo itd.). Posebni del pa Munda (1951) povezuje s posebnim delom kazenskega zakonika. Preiskovanje različnih vrst kaznivih dejanj namreč zahteva izkušnje in posebne metode. Munda (1947, 1951) nadalje med obsegom kriminalistike navaja delitev na kriminalno tehniko, kriminalno taktiko, kriminalno fenomenologijo, kriminalno psihologijo in kriminalno psihiatrijo. Omenja tudi metodiko, za katero piše, da »izhaja iz spoznanja, da so vsi pojavi v naravi in družbi med seboj povezani v celoto« (Munda, 1951: 7). Avtorji, ki so se s kriminalistiko ukvarjali kasneje (Dvoršek, 2003a; Maver, 1988a, 1997; Maver et al., 2004; Žerjav, 1969, 1983, 1994), so kriminalistiko razdelili tripartitno, in sicer na kriminalistično taktiko, kriminalistično tehniko in kriminalistično metodiko. Dvoršek (2003b) ugotavlja, da je ena izmed vej kriminalistike tudi kriminalistična strategija, ki jo Maver (2005a) vidi kot samostojno znanstveno področje. Kriminalistična strategija se je razvila kot odgovor na povečan obseg zaznane kriminalitete, nove pojavne oblike kriminalitete, padec preiskavnosti, povečane potrebe na drugih področjih policijskega dela (npr. reševanje medsebojnih konfliktov) in spremembe v okolju

(npr. večja brezposelnost) (Dvoršek, 2001). Maver (2005a) k delitvi kriminalistike doda uvod v kriminalistiko, kamor uvršča zgodovino, splošno teorijo in metodologijo, odnos do drugih znanosti, načela kriminalistike itd. Maver et al. (2004: 117) v uvodu v kriminalistiko pišejo tudi o teoretični kriminalistiki, »ki obravnava številna vprašanja s področja filozofije (zlasti gnoseologije in epistemologije), psihologije, logike, sodne psihologije, teorije sistemov, organizacije dela ipd.«. Maver et al. (2004) vanjo uvrščajo kriminalistični spoznavni proces, spoznavnoteoretske temelje preiskovanja in kriminalistično mišljenje. V zadnjem obdobju se razvija še kriminalističnoobveščevalna dejavnost, ki zaradi zagotavljanja taktičnih in strateških kriminalističnoobveščevalnih informacij zakonito zbira podatke in informacije iz vseh razpoložljivih virov (Potparič in Dvoršek, 2012) ter je v veliko pomoč pri odkrivanju, preiskovanju, dokazovanju in preprečevanju kaznivih dejanj.

Kriminalistika je razpeta med teorijo in prakso, saj »črpa tako iz znanosti kot iz prakse« (Munda, 1951: 6). Ker se termin kriminalistično preiskovanje v praksi pogosto uporablja, je bil narejen tudi pregled opredelitev tega pojma z namenom iskanja podobnosti in razlik z opredelitvami pojma kriminalistika. V analiziranih virih obstaja sedem opredelitev (tabela 5), v ostalih virih pa so bili predstavljeni različni vidiki, povezani s preiskovanjem; npr. logično mišljenje (Maver, 1985a), spoznavni proces (Maver, 1985b), kriminalistično mišljenje (Maver, 1986a), načrtovanje preiskovanja in verzije (Maver, 1986b), »uvodna« faza preiskovanja (Maver, 1987), etika pri preiskovanju (Jevšek, 2005; Maver, 2000), večrazsežnost suma (Kečanović, 2001b) in kompetence preiskovalcev (Meško, Dobovšek in Šumi, 2007).

Tabela 5: Opredelitve kriminalističnega preiskovanja v Sloveniji

Avtor	Opredelitev
Maver (1988a: 11)*	Preiskovanje je celotna »dejavnost zbiranja in ugotavljanja dejstev v predkazenskem in predhodnem postopku, ne glede na to, kdo ta dejanja opravlja in kakšen dokazni pomen imajo, zato ga ne omejujemo na kazensko procesni pojem preiskave«.
Maver (1988a: 20 –21)*	Preiskovanje kaznivih dejanj je »specifična človeška spoznavna dejavnost, ki sicer poteka po splošnih gnoseoloških, logičnih in psiholoških zakonitostih, vendar ima ob tem vrsto posebnosti, ki izvirajo iz njene pravne urejenosti in iz subjektov, objekta, ciljev, pomena, sredstev in metod spoznavanja ...«. Njen namen je »spoznavanje resnice o konkretnem preteklem dogodku z znaki kaznivega dejanja« ... in ... »zbiranje in ugotavljanje tolikšnega števila dejstev in dokazov, da se ta resnica lahko dokaže tudi drugim udeležencem kazenskega postopka in javnosti«. Je »komunikacijska dejavnost, saj ne gre za to, da bi preiskovalni organi spoznali resnico „za sebe“, temveč jo morajo posredovati drugim«.
Maver (1988b: 6)	Preiskovanje je »dejavnost organov za notranje zadeve in preiskovalnega sodnika v predkazenskem in predhodnem postopku, ne glede na to, kdo, kdaj, kako in v kakšni obliki opravlja posamezna dejanja in kakšen procesni pomen imajo ter vanj vključujemo operativno taktična« ... »in preiskovalna dejanja, ki jih opravijo preiskovalni sodniki v okviru preiskave ali kot nujna preiskovalna dejanja (ali po pooblastilu organi za notranje zadeve). Preiskovanje kaznivih dejanj je torej specifična človeška spoznavna dejavnost, ki sicer poteka po splošnih gnoseoloških, logičnih in psiholoških zakonitostih, vendar ima ob tem vrsto posebnosti, ki izvirajo iz njene pravne urejenosti in iz subjektov, objekta, ciljev, pomena, sredstev in metod spoznavanja, zato se razlikuje od vseh drugih človeških dejavnosti. Njen namen ni le spoznavanje resnice o konkretnem preteklem dogodku z znaki kaznivega dejanja, marveč tudi zbiranje in ugotavljanje tolikšnega števila dejstev in dokazov, da se ta resnica lahko dokaže tudi drugim udeležencem kazenskega postopka in javnosti.« Je »komunikacijska dejavnost, saj ne gre za to, da bi preiskovalni organi spoznali resnico „za sebe“, temveč jo morajo posredovati drugim«.
Kečanović (2001a: 122)	Kriminalistično preiskovanje je »proces dejavnega suma v okviru zdravega razuma«.
Maver in Selič (2001: 159)	»Preiskovanje kaznivih dejanj je zapleten in zahteven spoznavni proces, ki sega od prve informacije, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, preko iskanja, zbiranja, zavarovanja in preverjanja osebnih in stvarnih dokazov, do vložitve kazenske ovadbe oz. obtožnice zoper domnevnega storilca (ki se nato preverja na glavni obravnavi).«
Maver et al. (2004: 100)	»S pojmom „preiskovanje“ zajemamo dejavnost policije, državnega tožilca in preiskovalnega sodnika v predkazenskem in predhodnem postopku ne glede na to, kdo, kdaj, kako in v kakšni obliki opravlja posamezna dejanja in kakšen procesni pomen imajo. Vanj so torej vključena operativnotaktična dejanja policije (zbiranje obvestil, delo z indici, postavljanje verzij, načrtovanje preiskovanja, uporaba poligrafa, uporaba posebnih metod in sredstev, zaseda, racija, iskanje sledi ipd.) in preiskovalna dejanja, ki jih opravi bodisi policija (če je pooblaščen za to) ali preiskovalni sodnik (ogled kraja dejanja, rekonstrukcija, soočenje, prepoznavna, zaslišanje, odreditev izvedenstva itd.).«
Stare (2006: 988)	»Namen policijske-kriminalistične preiskave v predkazenskem postopku je ugotoviti, ali je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, kdo ga je storil, pravilno zbrati ter v ustrezni procesni obliki zavarovati dokaze in podatke o dejstvih, ki to potrjujejo, ter vse zbrane podatke in dokaze z uradno kazensko ovadbo posredovati pristojnemu državnemu tožilcu. Predmet kriminalistične preiskave v predkazenskem postopku so torej kazniva dejanja, ki pa se med seboj zelo razlikujejo tako po vrsti oziroma objektu kazenskopravnega varstva kot po načinu izvrševanja in posledicah, ki jih povzročajo.«

* Prvi dve opredelitvi sta iz istega vira, vendar, ker sta navedeni na različnih straneh, ju navajamo ločeno.

Opredelitve kriminalističnega preiskovanja so analizirane glede na uporabljene besede, po vzoru Thomas et al. (2017) pa je po najpogosteje uporabljenih strokovnih besedah v opredelitvah narejena preglednica po avtorjih (tabela 6).

in besednih zvez, iz katere so razvidne ključne besede na področju kriminalističnega preiskovanja, ki so: kaznivo dejanje, zbiranje, resnica, predkazenski postopek, Maver, preiskovalni sodnik, dokazi, dejstva, ugotavljanje, preiskovalna dejanja,

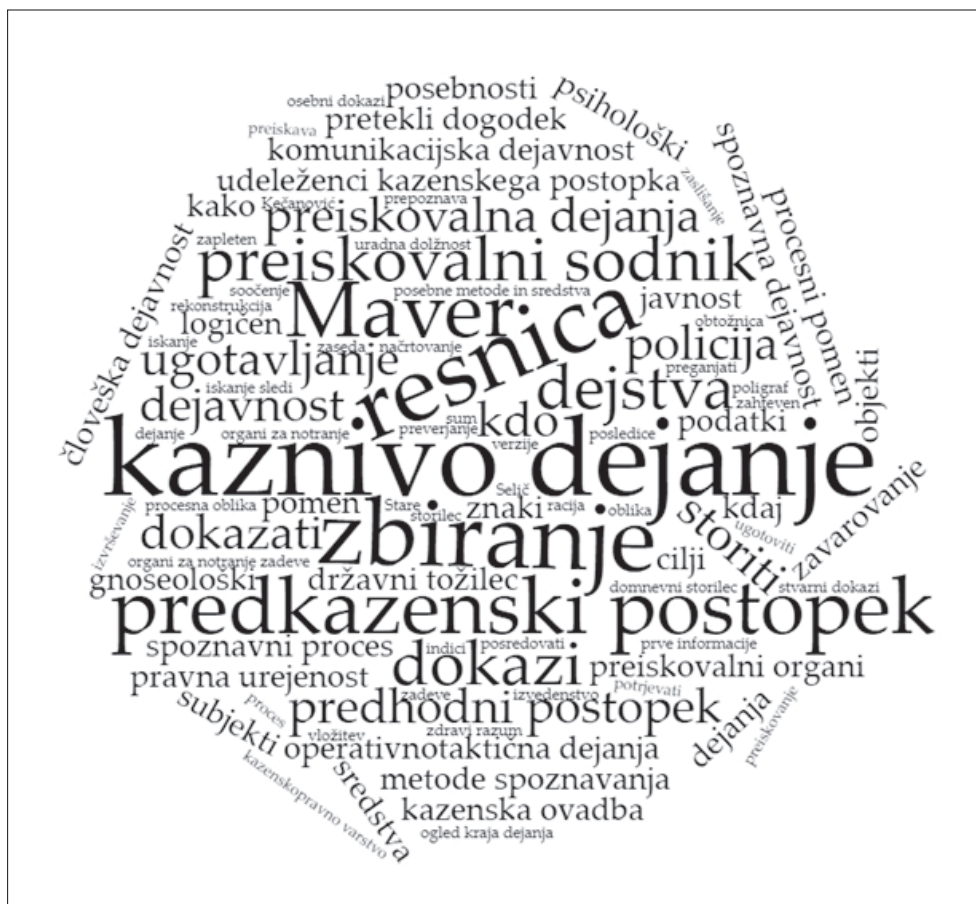
Tabela 6: Besede, uporabljene v opredelitvah kriminalističnega preiskovanja, po avtorjih

Besede/Avtor	Maver, 1988a*	Maver, 1988b	Kečanovič, 2001a	Maver in Selič, 2001	Maver et al., 2004	Stare, 2006
Dokazovanje	✓	✓		✓		
Predkazenski postopek	✓	✓			✓	✓
Kaznivo dejanje	✓	✓		✓		✓
Sum			✓			
Spoznavni proces	✓	✓		✓		
Resnica	✓	✓				
Operativno-taktična dejanja		✓			✓	
Načrtovanje					✓	
Indici					✓	
Verzije					✓	
Preiskovalna dejanja		✓			✓	

* V tem stolpcu navajamo besede iz prvih dveh opredelitev v tabeli 5.

V tabeli 6 vidimo, da nobena beseda ni uporabljena v vseh opredelitvah. Enake besede in besedne zveze (z izjemo »preiskovalna dejanja«) so uporabljene v Maver (1988a) in Maver (1988b), vendar gre v tem primeru za zelo podobni opredelitvi. Štirikrat sta uporabljeni besedni zvezi kaznivo dejanje in predkazenski postopek, trikrat pa beseda dokazovanje in besedna zveza spoznavni proces. Analiza uporabljenih besed s pomočjo *orodja* za analizo besedilnih zbirk WordClouds.com (Zygomatic, 2003) kaže sliko najpogosteje uporabljenih besed

dejavnost, policija, storiti, kdo, dokazati in predhodni postopek (slika 2). Če iz besed na sliki 2 izločimo priimek avtorja (Maver), dobimo naslednje besede: kaznivo dejanje, zbiranje, resnica, predkazenski postopek, preiskovalni sodnik, dokazi, dejstva, ugotavljanje, preiskovalna dejanja, dejavnost, policija, storiti, kdo, dokazati in predhodni postopek.

Slika 2: Oblak uporabljenih besed v opredelitvah kriminalističnega preiskovanja

V primerjavi z opredelitvami kriminalistike so opredelitve kriminalističnega preiskovanja daljše in z izjemo Maver (1988a) in Maver (1988b) vsebinsko precej različne, kar je razvidno iz tabel 3 in 5 ter števila besed v oblakah uporabljenih besed (sliki 1 in 2). Opredelitve kriminalistike so si vsebinsko precej podobne in poleg procesa od zaznave kaznivega dejanja do prijetja storilca zajemajo tudi preprečevanje, česar opredelitve kriminalističnega preiskovanja ne vključujejo. Opredelitve kriminalistike so krajše, hkrati pa zajemajo širše področje in so bolj splošne. Opredelitve preiskovanja so ožje in usmerjene v operativno, represivno delo policije. Razlika je vidna tudi v uporabljenih besednih zvezah »kazniva dejanja« pri opredelitvah kriminalistike in »kaznivo dejanje« pri opredelitvah kriminalističnega preiskovanja. Kriminalistika se namreč usmerja na vsa »kazniva dejanja«, kriminalistično preiskovanje pa je usmerjeno v določeno »kaznivo dejanje«, ki ga je treba odkriti, preiskati ali dokazati v predkazenskem postopku.

4.2 Kriminalistika med teorijo in prakso

V nadaljevanju je predstavljena primerjava uporabe in razumevanja izbranih terminov s področja kriminalistike v teoriji in praksi. Iz analiziranih objav s področja kriminalistike smo izbrali termine, ki se v teoriji pogosto uporabljajo, in iskali njihovo razumevanje v praksi.

4.2.1 Kriminalistika

Teorija: Termin kriminalistika v teoriji označuje široko področje, znotraj katerega se preučuje in raziskuje odkrivanje, preiskovanje, dokazovanje in omejevanje različnih kaznivih dejanj. Termin in njegove izpeljanke se uporabljajo za poimenovanje predmetov znotraj študijskih programov (npr. na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru, Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Policijski akademiji).

Praksa: V praksi se pojem kriminalistika uporablja zelo široko in je uporabljen za vse segmente preiskovanja, preprečevanja in odkrivanja kriminalitete. Najpogosteje ga uporabljajo za opredeljevanje področja dela, pri čemer zajema tako taktiko kot metodiko, ki se ukvarja s tovrstno problematiko. Kot izpeljanka se uporablja za opredeljevanje poklica oz. pripadnosti določenemu poklicu.

4.2.2 Kriminalistično preiskovanje

Teorija: S terminom kriminalistično preiskovanje se v teoriji označuje celotna preiskava, od zaznave do zaključka, to je podane kazenske ovadbe ali poročila na pristojno državno tožilstvo. Kriminalistično preiskovanje je razumljeno kot operativno-taktično delo policije.

Praksa: V praksi kriminalistično preiskovanje obsega nabor različnih taktičnih in procesnih ukrepov, ki jih preiskovalci uporabljajo s ciljem preiskave posameznega kaznivega dejanja. Preiskovanje je usmerjeno v identifikacijo storilca kaznivega dejanja ter utemeljeno z materialnimi in osebnimi dokazi, ki posameznika utemeljeno povezujejo s kaznivim dejanjem.

4.2.3 Kriminalistična taktika

Teorija: Kriminalistična taktika je veja kriminalistike, ki preučuje preiskovalna opravila, ki se opravljajo pri različnih kaznivih dejanjih (npr. ogled kraja dejanja, hišna preiskava, osebna preiskava, ugotavljanje motiva itd.). Maver et al. (2004: 37) navajajo, da kriminalistična taktika »preučuje oblike kaznivih dejanj, motive in cilje storilcev, njihovo tipologijo, načine izvrševanja dejanj (modus operandi) in psihološke značilnosti storilcev in drugih udeležencev dejanja«. Dvoršek (2003a) njeno vlogo vidi na področju odkrivanja, pojasnjevanja, dokazovanja in preprečevanja kaznivih dejanj.

Praksa: Kriminalistična taktika zajema nabor ukrepov in pooblastil, ki jih preiskovalci v teku preiskovanja kaznivega dejanja uporabljajo oz. izvajajo za zbiranje kakovostnih, preverjenih in preverljivih dokazov z namenom dosega najvišjega dokaznega standarda v predkazenskem postopku, ki se zaključijo s podajo kazenske ovadbe na pristojno državno tožilstvo, in za izvedbo različnih procesnih opravil (npr. zbiranje dokazov za pridobitev odredbe za hišno preiskavo). Posamezni segmenti imajo zelo ozko opredeljeno taktiko (npr. prijete storilca kaznivega dejanja), drugi segmenti kriminalističnega dela pa obsegajo celoten nabor taktičnih ukrepov, ki jih je treba ustrezno načrtovati, da prinesejo uspeh (npr. uporaba prikritih preiskovalnih ukrepov). Kriminalistični taktiki in njenemu razvoju se posveča velika skrb, saj je od nje pogosto odvisna kakovost in količina zbranih dokazov.

4.2.4 Kriminalistična tehnika

Teorija: Kriminalistična tehnika je veja kriminalistike, ki se ukvarja z iskanjem, zavarovanjem, dokumentiranjem in vrednotenjem sledi in predmetov, povezanih s kaznivim dejanjem. Povezana je s forenzičnimi znanostmi in s tehnološkim napredkom, zato je ena od najhitreje razvijajočih se področij kriminalistike. Maver et al. (2004: 37) v kriminalistično tehniko uvrščajo »vse o sledih, identifikaciji oseb, kakor tudi o poligrafu in sredstvih za zapisovanje dejanskega stanja in izjav oseb«. Dvoršek (2003a: 15) pa navaja, da so kriminalistično-tehnične preiskave lahko namenjene tudi »preprečevanju podobnih kaznivih dejanj v prihodnosti«.

Praksa: Kriminalistična tehnika zajema nabor ukrepov in opravila, s katerimi se zagotovi strokovno, nepristransko in dejanskemu stanju odgovarjajoče zavarovanje dokazov za nadaljnji kazenski postopek. Obsega dokumentiranje kraja kaznivega dejanja, zavarovanje posameznih sledi in nadaljnja opravila, povezana z evidentiranjem in posredovanjem zavarovanih dokazov v nadaljnje forenzične preiskave. Kriminalistična tehnika pri izvajanju svojih opravil uporablja sodobne tehnične pripomočke in orodja, sledi novim metodam zbiranja dokazov in se tesno povezuje s forenziko. Zaradi hitrega tehnološkega razvoja družbe je to tudi ena izmed najhitreje razvijajočih se dejavnosti kriminalistike.

4.2.5 Kriminalistična metodika

Teorija: Kriminalistična metodika je veja kriminalistike, ki preučuje, »kako spoznanja, ki so oblikovana v okviru splošnega dela kriminalistične taktike kot splošna pravila in postopki, kar najbolj smotrno uporabiti oziroma prilagoditi specifičnim potrebam odkrivanja, preiskovanja in dokazovanja posameznih kaznivih dejanj« (Dvoršek, 2003a: 17). Tudi Maver (2005b: 252) kriminalistično metodiko vidi kot posebno vejo kriminalistike, ki jo sestavlja kriminalistična »klasifikacija kaznivih dejanj in načinov njihovega preiskovanja«. Kriminalistična metodika se ukvarja z različnimi področji kriminalitete (npr. krvnimi delikti, spolnimi delikti, premoženjskimi delikti, gospodarsko kriminaliteto, organizirano kriminaliteto itd.) in se zaradi sprememb v okolju ves čas prilagaja novim ogrožanjem.

Praksa: Kriminalistična metodika zajema metode preiskovanja različnih oblik kriminalitete in jo je treba zaradi intenzivnih sprememb v načinih izvrševanja kaznivih dejanj pogosto prilagajati. Do zelo intenzivnih sprememb pri načinih izvrševanja kaznivih dejanj prihaja predvsem v zadnjih letih, ko storilci kaznivih dejanj pri izvrševanju le-teh vse pogosteje uporabljajo visokotehnološka sredstva. Temu primerno je nujno prilagajati tudi metodologijo preiskovanja.

4.2.6 Kriminalistična strategija

Teorija: Kriminalistična strategija je veja kriminalistike, ki z upoštevanjem pravnih in političnih okvirov ter finančnih in kadrovskih sredstev analizira in načrtuje izvedbo preiskovalnih dejanj, s katerimi bi lahko odkrili, preiskali, nadzirali ali omejevali kriminaliteto. Je način razmišljanja, kako s kriminalističnimi metodami in sredstvi učinkovito načrtovati procese iskanja rešitev omejevanja kriminalitete. Dvoršek (2003b) jo omenja tudi kot protistrategijo delovanja storilcev, to je strategijo proti delovanju storilcev.

Praksa: Kriminalistična strategija zajema celoten nabor različnih ukrepov in ustrezno prilagoditev njihovih korakov, s pomočjo katerih se doseže zastavljen cilj. Zajema področje predlogov sprememb normativnih ukrepov, preiskovalne in taktične ukrepe, preventivne ukrepe in vključuje tudi druge deležnike, ki lahko s svojim delovanjem vplivajo na določene spremembe. Običajno se pripravlja za posamezna izstopajoča, prioriteta, področja kriminalitete, ki zahtevajo usklajen pristop.

4.2.7 Kriminalističnoobveščevalna dejavnost

Teorija: Kriminalističnoobveščevalna dejavnost je »policijska (preiskovalna) dejavnost in filozofija, katere temelji so organizirano zajemanje podatkov, njihovo analiziranje in vrednotenje zaradi učinkovitega omejevanja kriminalitete na vseh ravneh« (Potparič in Dvoršek, 2010: 16). Kriminalističnoobveščevalna dejavnost podatke in informacije zbira zakonito iz vseh razpoložljivih virov (Potparič in Dvoršek, 2012). Na njej je zasnovana tudi obveščevalna vodena policijska dejavnost, ki je proaktivno usmerjena (Potparič in Dvoršek, 2010).

Praksa: Kriminalističnoobveščevalna dejavnost je metoda dela, ki zajema zbiranje, analiziranje in vrednotenje informacij in podatkov, pomembnih za operativno in strateško načrtovanje in odločanje. Pogosto jo uporabljajo za opredeljevanje sodelovanja z občani, ki imajo lahko vlogo virov ali informatorjev (11. člen, Zakon o nalogah in pooblastilih policije [ZnPPol], 2015), velikokrat pa se pri tem spregledajo druge bistvene dele kriminalističnoobveščevalnega ciklusa, kot so pridobivanje podatkov iz drugih javno dostopnih virov, vrednotenje in analiziranje teh podatkov. Namen te dejavnosti je povečanje proaktivnosti pri delu policije. Osnovna filozofija kriminalističnoobveščevalne dejavnosti temelji na praksi obveščevalno vodene policijske dejavnosti.

4.2.8 Hevristična kriminalistika

Teorija: Del kriminalistike, ki se osredotoča na spoznavni vidik preiskovanja (Maver et al. 2004).

Praksa: Ta termin se v praksi ne uporablja.

4.2.9 Silogistična kriminalistika

Teorija: Del kriminalistike, ki se osredotoča na dokazni vidik preiskovanja (Maver et al., 2004).

Praksa: Ta termin se v praksi ne uporablja.

4.2.10 Kriminalistični spoznavni proces

Teorija: V okviru kriminalističnega spoznavnega procesa Maver (1988a) piše o procesu spoznavanja resnice v predkazenskem in kazenskem postopku, ki »zajema tako splošne filozofske zakone in spoznanja kot tudi področje logike in kriminalističnega mišljenja« (Maver et al., 2004: 118). Kriminalistični spoznavni proces zajema vse faze preiskovanja, od zaznave kaznivega dejanja naprej.

Praksa: Navedeni termin se v praksi zelo redko uporablja, je pa pogost v strokovni literaturi (npr. Maver, 1988a; Maver et al., 2004). Zajema celoten proces kriminalistične preiskave, od zaznave kaznivega dejanja, preučevanja dokazov do postavljanja hipotez in iskanja odgovorov na osnovna kriminalistična vprašanja.

4.2.11 Kriminalistično mišljenje

Teorija: Maver (1988a: 103) navaja, da je kriminalistično mišljenje »sinonim za kriminalistično ravnanje in mišljenje pri reševanju preiskovalnega primera, ki sega od prvega suma, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, do zaključka primera«. Pri zbiranju in ugotavljanju dejstev in okoliščin kaznivega dejanja »so pomembne vse strukture mišljenja (ustvarjalno, intuitivno, lateralno in logično, diskurzivno)« ... »Za praktično kriminalistično delo ni dovolj le znanje, temveč sposobnost to znanje uporabiti v praksi« (Maver et al., 2004: 118–119).

Praksa: Način razmišljanja kriminalističnih preiskovalcev, za katerega je značilna stalna skeptičnost, težnja po postavljanju vprašanj in iskanju odgovorov na podlagi trdnih dokazov, ki vodijo v zaključni sklep o posameznem dogodku. Pomembna je sposobnost postavljanja različnih hipotez in fleksibilnost mišljenja.

4.2.12 Resnica

Teorija: Proces spoznavanja resnice pri preiskovanju »obsega zbiranje dejstev (to je iskanje, odkrivanje in zavarovanje), njihovo ugotavljanje (fiksiranje, ocenjevanje in preverjanje) in posredovanje pristojnim organom v predpisani obliki in na predpisan način« (Maver, 1988a: 21). Preučevati jo je mogoče z gnoseološkega in pravnega vidika (Maver et al., 2004).

Praksa: Temeljni cilj kriminalistične preiskave, katerega osnova so materialni dokazi in zbrana obvestila, ki odražajo potek dogodka, kot se je dejansko zgodil. Pri tem je pomembno, da resnica lahko predstavlja tako obremenitev kot razbremenitev posameznega osumljenca in mora biti logično razložljiva na podlagi dokazov.

4.2.13 Kriminalistična načela

Teorija: Maver et al. (2004: 73–74) navajajo deset kriminalističnih načel za praktično delo preiskovalcev, in sicer: 1) načelo tehnično-taktične svobode pri vodenju predkazenskega in kazenskega postopka in načelo zakonitosti, 2) načelo metodičnosti in načrtovanja, 3) načelo kritičnosti in samokritičnosti, 4) načelo hitrosti in presenečenja (operativnosti), 5) načelo temeljitosti in vztrajnosti, 6) načelo objektivnosti, 7) načelo enotnega vodenja in sodelovanja, 8) načelo ekonomičnosti, 9) načelo diskretnosti in tajnosti in 10) načelo etičnosti.

Praksa: V praksi se kriminalistična načela razumejo kot temeljna, splošna, moralna in strokovna vodila kriminalističnega dela, ki naj bi jih preiskovalci upoštevali pri svojem delu in obsegajo različne vidike vsake preiskave. V praksi se uporabljajo vsa načela, ki jih omenja teorija kriminalistike, saj samo z njihovim upoštevanjem lahko pričakujemo uspešen zaključek kriminalistične preiskave. Spoznavanju in upoštevanju navedenih načel se v procesu usposabljanja, izobraževanja in dela namenja velik pomen, saj predstavljajo temeljna vodila – kodeks kriminalističnega dela. V praksi se poleg navedenih uporabljajo tudi načelo enake obravnave, načelo sorazmernosti, načelo strokovnosti, načelo nepristranskosti in splošna načela spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva ter drugih človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

4.2.14 Etika v preiskovanju

Teorija: Pri preiskovanju etična vprašanja izhajajo »iz splošnih zakonitosti spoznavnega procesa o kaznivem dejanju in storilcu kot preteklem dogodku ter posebne pravne urejenosti predkazenskega in kazenskega postopka« (Maver et al., 2004: 86). Kažejo se pri »izvajanju vseh operativnih in preiskovalnih dejanj, ki jih opravijo policisti in kriminalisti, od pričetka preiskovanja do njegovega konca« in so lahko povezana z zbiranjem obvestil o kaznivem dejanju in storilcu, ogledu kraja dejanja, rekonstrukciji, izvajanju hišne in osebne preiskave, pri izvajanju prikritih preiskovalnih ukrepov, pri iskanju in prijemu osumljenцев, pri prepoznavi in identifikaciji oseb, pri načrtovanju, pri sestavljanju verzij in njihovem preverjanju itd. (Maver et al., 2004: 90). Jevšek (2005: 8) piše, da je na področju etike potreben »sistematični in sistemski pristop, ki mora imeti vgrajeno etiko že pri izbiri kadrov za

delo v kriminalistični policiji«, vključen pa mora biti tudi v izobraževalni in delovni proces.

Praksa: Etika pri preiskovanju kaznivih dejanj predstavlja temeljno vodilo, ki zagotavlja ustrezen, spoštljiv, strokoven, nepristranski pristop k preiskavi, žrtvi, osumljencu in drugim udeležencem v tem procesu. Etika in etičen pristop k preiskovanju se zrcalita skozi celoten nadaljnji kazenski postopek in dvigujeta verodostojnost preiskovalca, preiskave in organizacije.

4.2.15 Raziskovanje vs. preiskovanje

Teorija: V teoriji se na področju kriminalistike raziskuje in ne preiskuje. Maver (2002: 200) med področji raziskovanja na področju kriminalistike navaja raziskave o kriminaliteti in storilcih, raziskave na področju naravoslovno-tehničnih znanosti, raziskave na področju družboslovnih znanosti, raziskave o delu in uspešnosti preiskovalcev, raziskave o kriminalistični strategiji ter teoretične raziskave in razprave. Raziskuje se tudi področje kriminalističnoobveščevalne dejavnosti ter pojavne oblike kriminalitete z vidika odkrivanja, preiskovanja, dokazovanja in omejevanja.

Praksa: Kazniva dejanja se preiskujejo, saj pri tem uporabljamo preiskovalne metode in ukrepe, kriminaliteta kot družbeni pojav pa se raziskuje, saj uporablja raziskovalne metode. V praksi se kazniva dejanja torej preiskujejo in ne raziskujejo. Opravljajo pa se analize posameznih primerov in postopkov preiskav kaznivih dejanj. Njihov namen je ugotoviti pomanjkljivosti in dobre prakse, na podlagi katerih se z namenom izboljšanja učinkovitosti delovanja oblikujejo nove metode in taktike preiskovanja.

4.2.16 Metode raziskovanja vs. Metode preiskovanja

Teorija: V teoriji se pri raziskovanju uporabljajo znanstvenoraziskovalne metode, ki so zanesljive in veljavne (npr. Hagan, 2003; Noaks in Wincup, 2004).

Praksa: Metode zajemajo nabor ukrepov, ki jih kriminalisti uporabljajo za preiskavo posameznega kaznivega dejanja. V praksi se uporabljajo metode, ki so zakonsko sprejemljive in dovoljene, in metode, ki so se razvile v teoriji z namenom uporabe v praksi (npr. poligraf).

4.2.17 Načrtovanje preiskovanja

Teorija: Maver et al. (2004) navajajo, da je načrt preiskovanja lahko pisni ali ustni. Priporočljivo je, da se preiskovanje začne načrtovati že ob zaznavi in da je načrt pisni. Specifičnost kriminalističnega preiskovanja je v enkratnosti in neponovljivosti dejanja, upoštevanju pravnih določil, v miselni dejavno-

sti ter psiholoških dejavnikih oseb, ki sestavljajo in izvajajo načrte. Potreba po načrtovanju in usklajevanju dela vseh, ki sodelujejo pri ugotavljanju resnice o kaznivem dejanju in storilcu, se kaže predvsem zaradi učinkovitosti, smotrnosti in racionalnosti preiskave (Maver et al., 2004).

Praksa: V praksi se pisni načrt piše pri preiskovanju hujših in kompleksnejših kaznivih dejanj ali serijah kaznivih dejanj, kjer se predvideva, da bo preiskava potekala daljše časovno obdobje, z udeležbo večjega števila preiskovalcev ali z uporabo različnih metod dela. Osnovno vodilo načrta je opredelitev nalog, ki jih je treba izvesti za preiskavo dogodka, omogoča pa tudi nadziranje izvajanja nalog, preverjanje že izvedenih dejavnosti in naknadno preveritev (npr. pri preiskavah kaznivih dejanj iz bolj oddaljenih časovnih obdobj). Omogoča tudi, da se preiskovalci, ki se kasneje priključijo preiskavi, seznanijo z že izvedenimi ukrepi.

4.2.18 Indici

Teorija: Maver et al. (2004: 253–254) pišejo o dveh pomernih indicih, in sicer kriminalističnem in pravnem. Z vidika kriminalistike so indici opredeljeni kot »sumljive okoliščine oziroma razloge za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje in ga je storila določena oseba«, s pravnega vidika pa so indici posredni dokazi, dejstva, »ki šele posredno, z logičnim sklepanjem, omogočajo spoznavanje pravno relevantnih dejstev«. Delijo se na pozitivne in negativne ter na indice pred, med in po dejanju.

Praksa: Sum zbujujoča znamenja, bistveno manjše ali pogosto nične dokazne vrednosti, ki preiskovalca s svojim obstojem vodijo v določeno smer in potrjujejo posamezno hipotezo o povezavi med potencialnim osumljencem in kaznivim dejanjem.

4.2.19 Verzije

Teorija: Verzije so posebne, *ad hoc*, hipoteze (Maver et al., 2004), ki so opredeljene kot miselne hipoteze o dejanju in storilcu. So temelj načrtovanja preiskovanja. Njihov pomen je v usmerjanju pozornosti preiskovalcev na določena dejstva, omogočanju pogleda z različnih zornih kotov ter odkrivanju novih dejstev. V teoriji ni enotnega mnenja glede števila verzij, ki naj se postavi pri preiskovanju. Sestavljajo se lahko tipične, splošne, posebne verzije, verzije po posameznih zlatih kriminalističnih vprašanjih ali glede na pravno kvalifikacijo, obrambo itd. Vse postavljene verzije morajo biti verjetne, realne in preverljive (Maver et al., 2004).

Praksa: Miselne hipoteze, ki opredeljujejo različne možnosti posameznega konkretnega dejanja in jih z zbiranjem materialnih dokazov, obvestil in izvedbo posameznih ukre-

pov preiskovalci potrdijo ali ovržejo. Postavljajo se že ob znanju kaznivega dejanja in ob izvedbi opravil, s katerimi se iščejo sledi oz. dokazi (npr. ogled kraja dejanja). V praksi se postavlja različno število hipotez, odvisno od konkretnega kaznivega dejanja, pri čemer hipoteze temeljijo na logičnih in razumskih predpostavkah. V nadaljevanju se skladnost posamezne hipoteze preverja z materialnimi in osebnimi dokazi.

4.2.20 Zlata kriminalistična vprašanja

Teorija: V teoriji obstaja sedem vprašanj, ki jih je postavil Darris (v Maver 1997) in se delijo na objektivno (kaj, kdaj, kje, kako, s čim) in subjektivno stran (kdo, zakaj) ter vprašanj (s kom, proti komu), ki ju je dodal Vodinec (1984). Zlata kriminalistična vprašanja so ogrodje za delo v predkazenskem in kazenskem postopku. Ko se odgovori na vsa vprašanja, je primer uspešno rešen.

Praksa: Temeljna vprašanja, na katera je med preiskavo treba odgovoriti, odgovore pa podkrepiti z materialnimi in/ali osebnimi dokazi. Ta vprašanja se med celotno preiskavo dopolnjujejo z vrsto podvprašanj, ki si jih preiskovalci postavljajo v fazi preverjanja postavljenih verzij. Odgovori na zlata kriminalistična vprašanja v celoti pojasnijo potek posameznega dogodka.

Analiza primerjave uporabe in razumevanja izbranih terminov s področja kriminalistike v teoriji in praksi kaže, da večino izbranih terminov tako teorija kot praksa uporabljata in razumeta podobno. Razlike lahko opazimo npr. pri terminu kriminalistika, ki ga teorija in praksa sicer podobno uporabljata za opredelitev širokega področja, s tem, da v teoriji z njim in njegovimi izpeljankami poimenujemo študijske predmete, v praksi pa poklic oz. pripadnost določenemu poklicu. Pri kriminalistični taktiki opazimo, da praksa (bolj kot teorija) posveča pozornost njenemu razvoju in dvigovanju dokaznih standardov. Pri kriminalistični metodiki in kriminalistični tehniki tako v teoriji kot praksi opazimo podobnosti, povezane s tehnološkim napredkom in stalnim prilagajanjem preiskovalnih metod. Termina hevristična in silogistična kriminalistika se uporabljata samo v teoriji, podobno je s terminom kriminalistični spoznavni proces. V praksi slednjega redko uporabljajo, v teoriji pa označuje vse faze preiskovanja. Pojem kriminalistično mišljenje se v teoriji raziskuje (npr. Maver, 1986a, 1988a), v praksi pa je to način mišljenja kriminalistov pri opravljanju njihovega dela. Podobno je z resnico, pri kateri Maver (1988a) izpostavlja več vprašanj (npr. kaj je resnica, kako in s kakšno zanesljivostjo se ugotavlja itd.), v praksi pa je resnica temeljni cilj kriminalistične preiskave. Ostali termini (npr. kriminalistična strategija, kriminalističnoobveščevalna dejavnost, načrtovanje preiskovanja, indici itd.) so razumljeni podobno, kar razumevamo kot znak, da sta teorija in praksa povezani in skladni.

5 Razprava

Predmet preučevanja v kriminalistiki so nedvomno odkrivanje, preiskovanje in dokazovanje kaznivih dejanj. Vprašanje, ki je aktualno že več desetletij, pa je, ali na področje kriminalistike spada tudi preprečevanje oz. omejevanje. Žerjav⁹ (1983) in Maver (1988a) preprečevanje umeščata v opredelitev kriminalistike, medtem ko Dvoršek (2003a: 15–16) preprečevanje omenja v opredelitvah kriminalistične taktike in tehnike ter navaja, da so »kriminalistični ukrepi lahko namenjeni tudi preprečevanju novih kaznivih dejanj«. Pečar (1995: 275) je sicer več kot 20 let nazaj napisal, da »prevencija ne sodi v kriminalistiko, ki je preveč represivna disciplina«, vendar smo v raziskavi ugotovili, da v praksi termin kriminalistika uporabljajo zelo široko, in sicer za odkrivanje, preiskovanje in preprečevanje kriminalitete. Preprečevanje je tudi ena izmed temeljnih dolžnosti policije, saj ZNPPol (2015) v 6. členu v drugi alineji kot eno izmed nalog policije določa »preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj ...«. Policija torej določen del nalog izvaja tudi v smislu preventivnih ukrepov, ki zmanjšujejo možnosti, da bi do storitve kaznivega dejanja sploh prišlo. Njene preventivne aktivnosti za zmanjševanje kriminalitete so opredeljene v različnih strateških aktih,¹⁰ pri čemer gre za sodelovanje z nevladnimi organizacijami, medresorsko delovanje in povsem samostojne preventivne akcije Policije. V letnih načrtih Policije (vključno s kriminalistično policijo) so načrtovane preventivne naloge, katerih namen je preprečevanje kriminalitete. Policija k preprečevanju tako pristopa strateško in načrtno, s čimer se poleg kriminalitetne politike ukvarja tudi kriminalistična strategija (npr. Dvoršek, 2003b).

Kriminalistična strategija preučuje omejevanje kriminalitete in se ukvarja »z razvijanjem konceptov načrtovanja kriminalističnih ukrepov in možnostjo njihove uresničitve pri omejevanju bodočega kriminala« (Dvoršek, 2001: 340), podporo pri odločanju in načrtovanju policijskih nalog za »preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti« pa ji nudi kriminalističnoobveščevalna dejavnost (11. člen, ZnPPol, 2015). Kriminalistična strategija se ukvarja z ugotavljanjem ukrepov, ki bi policiji omogočili preprečevanje kaznivih dejanj (npr.

terorističnih napadov¹¹). Ne ukvarja pa se podrobneje s samovarovanjem, varovanjem gospodinjstev oz. zaščito premoženja in varovanjem soseske ter varovanjem manjših območij, s čimer se ukvarjajo strategije na področju kriminologije (Meško, 2002).¹² Ugotavljamo, da se kriminalistična strategija razvija z namenom zatiranja kriminalitete, ki mora biti načrtno, usmerjeno in mora temeljiti na natančnih analizah okolja, policijskega dela, storilcev in morebitnih zaveznikov policije. Njen razvoj v teoriji poteka po znanstveni poti, saj pri raziskovanju uporablja znanstvene metode in podaja utemeljene predloge, ki temeljijo na zanesljivih in veljavnih metodah ter niso zgolj posledica izkušenj in mnenj posameznih preiskovalcev. Čeprav se razvija samostojno, je ne vidimo kot samostojno znanstveno področje (o čemer piše Maver (2005a)), temveč kot del kriminalistike, kjer jo, enako kot Dvoršek (2003b), prepoznavamo kot eno izmed vej, kot so to kriminalistična taktika, kriminalistična tehnika in kriminalistična metodika. Delitev kriminalistike zato ni več tripartitna, temveč ima štiri veje, ki se znotraj kriminalistike prepletajo, hkrati pa lahko opazimo njihov samostojni razvoj. Prepletajo se z vidika izvedbe posameznih dejanj (npr. kriminalistična strategija z opravljenimi analizami omogoča pripravo načrta za izvedbo določenih preiskovalnih dejanj, izvedba posameznih preiskovalnih dejanj pa se razvija znotraj kriminalistične taktike), njihova samostojnost pa je prepoznana skozi neodvisno delo v praksi in samostojna preučevanja v teoriji (npr. Dvoršek, 2003a, 2003b; Maver et al., 2004). Raziskava je nadalje pokazala, da se kriminalistična tehnika in kriminalistična metodika razvijata tako v teoriji kot praksi, kriminalistični taktiki pa pozornost namenja predvsem praksa. Prav tako se teorija v zadnjih desetletjih ni kaj dosti ukvarjala s teoretično kriminalistiko, ki jo Maver et al. (2004) sicer umeščajo v uvod v kriminalistiko. Njena vloga je v postavljanju temeljev kriminalistiki, zato je ne vidimo kot eno izmed vej kriminalistike, temveč kot ogrode vseh preučevanj na področju kriminalistike. Teoretična kriminalistika je torej bistvo in osnova kriminalistike ter podlaga za

⁹ Žerjav (1995, 2003) je izdal knjigi, v katerih ozavešča o različnih vrstah kriminalitete, in sicer v letu 1995 knjigo *Nepridipravi so med nami: ne dajmo jim priljubljenosti* in leta 2003 knjigo *Priljubljenosti naredi tatu*.

¹⁰ Npr. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016 (2012), Srednjeročni načrt razvoja in dela policije za 2018–2022 (Policija, n. d. a) in, ko bo sprejeta, tudi Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 (v postopku).

¹¹ Dober primer je projekt RAN (angl. Radicalisation Awareness Network) na področju preprečevanja radikalizacije, kjer ima slovenska policija pomembno vodilno vlogo. Strategija preprečevanja kriminalitete obsega tudi osveščanje in sodelovanje z organizacijami na področju preprečevanja spolnih zlorab otrok in druge kriminalitete.

¹² Policija sicer s številnimi projekti šolam, vrtcem, domovom za starejše občane in s sodelovanjem na preventivnih prireditvah občanom svetuje, kako lahko poskrbijo za lastno varnost in varnost svojega premoženja. Na svoji spletni strani Policija v rubriki Svetujemo ozavešča o osebni varnosti, varnosti osebnega premoženja, varnosti v prometu, varnosti na dopustu, v gorah, ob vodi, na snegu ipd., varnosti na internetu ter varnosti otrok in mladostnikov (Policija, n. d. b). V skladu z novelo ZKP-N bo Policija pripravljala tudi oceno ogroženosti »oškodovančeve izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju« (143č člen, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku [ZKP-N], 2019).

razvoj vseh štirih vej kriminalistike. Prav tako kot ene izmed samostojnih vej kriminalistike ne prepoznavamo kriminalističnoobveščevalne dejavnosti. Njeno vlogo vidimo predvsem v podporni dejavnosti drugim vejam kriminalistike, tudi kriminalistični strategiji kot četrti veji kriminalistike. Ker se kriminalistična strategija ukvarja z omejevanjem kriminalitete, je treba prilagoditi zadnjo opredelitev kriminalistike, ki so jo leta 2004 postavili Maver et al. (2004).

Na podlagi izvedene raziskave in nove, štiridelne, delitve kriminalistiko opredelimo kot vedo, ki preučuje odkrivanje, preiskovanje, dokazovanje in omejevanje kriminalitete. Njen razvoj je povezan s spremembami kazenske zakonodaje in z novimi ogrožanji v okolju. Kriminalistično preiskovanje pa definiramo kot premišljeno in načrtno operativno-taktično dejavnost policije, ki z namenom zaznave kaznivega dejanja, pridobitve dokazov, prijetja osumljenca in ugotavljanja drugih okoliščin kaznivega dejanja izvaja različna preiskovalna opravila (npr. ogled kraja dejanja, hišno preiskavo, osebno preiskavo, uporabo prikritih preiskovalnih ukrepov itd.). Kriminalistika je kljub krajši opredelitvi torej širši pojem, kriminalistično preiskovanje pa ožji in praktično usmerjen.

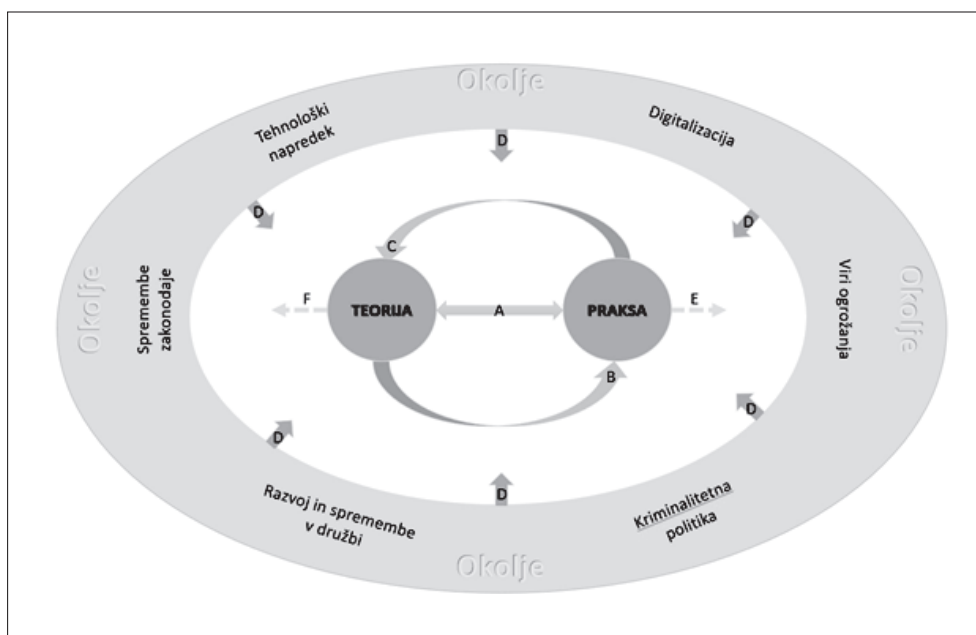
Presek med teorijo in prakso na področju kriminalistike lahko ponazorimo tudi grafično (slika 3). Večino analiziranih terminov praksa in teorija uporabljata in razumeta enako. To razumemo kot znak, da delujeta usklajeno in sta tesno povezani (A na sliki 3). Dvoršek (2003a: 15) piše, da zakonodaja določa »kateri postopki in preiskovalni ukrepi so ob določenih pogojih dovoljeni, kriminalistika pa določa, upoštevajoč znanstvena spoznanja in prakso, kako jih je potrebno opraviti«. Za kriminalistiko lahko tako rečemo, da s teorijo in ugotovitvami raziskav oblikuje prakso (B na sliki 3), hkrati pa praksa narekuje teoriji področja, ki jih je treba teoretično utemeljiti in/ali raziskati (C na sliki 3). Velik vpliv na teorijo in prakso ima okolje (D na sliki 3), ki spodbuja razvoj kriminalistike že od njenega začetka. Potrebe v okolju so narekovale uporabo novih preiskovalnih metod, spremembe v organiziranosti policije in zakonske spremembe. Podobni izzivi na kriminalistiko in kriminalistično preiskovanje vplivajo tudi dandanes, ko se srečujemo z izredno hitrim tehnološkim razvojem, digitalizacijo okolja ter s tem z razvojem in spremembami v družbi. Kriminalitetna politika bi zato morala biti aktualna in stalna, vendar v Sloveniji ni, saj že več kot dve leti čakamo na novo resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete. Na kriminalistiko in kriminalistično preiskovanje močno vplivajo tudi spremembe kazenske in policijske zakonodaje ter viri ogrožanja. Slednje Tominc in Sotlar (2012) delita na deklarativne (politične), ki so običajno zapisani v strateških dokumentih, zoznane, ki so lahko dejanski ali ustvarjeni in so prepoznani med prebivalci, ter dejanske, ki so statistično dokumentirani v uradnih evidencah. Ravno evidentirana kriminaliteta z novimi oblikami

ogrožanja spodbuja, če ne že sili, policijo k spremembam pri načinih preiskovanja in k uporabi novih metod, ki pa s strani države in včasih tudi družbe niso hitro ter enostavno sprejete. Novosti si na področju kriminalistike in kriminalističnega preiskovanja še vedno¹³ s težavo utirajo pot v prakso. V zadnjem obdobju so bili to IMSI lovilec¹⁴ in brezpilotni zrakoplovi, za katere je Slovenija potrebovala kar nekaj let, da je uspela njihovo uporabo zakonsko urediti. V tem času je tehnologija tako napredovala, da je orodje, ki je bilo še nekaj let nazaj vrhunsko, danes lahko že zastarelo in manj uporabno kot takrat, ko je bila podana pobuda za njegovo uporabo. Dlje časa, kot preteče pri vpeljevanju nove tehnologije v prakso, večja je verjetnost, da se bodo storilci že prilagodili in razvili tehnologijo, s katero se bodo zoperstavliali orodjem, ki jih uporablja policija. Ravno zato dostikrat upravičeno rečemo, da so storilci vedno vsaj en korak (če ne že več) pred policijo. Uporabljajo lahko metode in sredstva, ki so policiji prepovedana. Delujejo mednarodno in brez omejitev uporabljajo vse nivoje interneta. Policija je pri tem zelo omejena, saj lahko v pravice posameznikov posega samo ob strogih zakonskih pogojih, ki pa se z vidika izjemnega tehnološkega napredka spreminjajo prepočasi (E na sliki 3). Policija je tako pogosto v vlogi, ko zaradi novih ogrožanj zakonodajalcu predlaga nove metode in nova pooblastila, s katerimi bi lahko odkrivala, preiskovala in preprečevala kazniva dejanja v kibernetnem prostoru, kjer so mnoga kazniva dejanja (npr. preprodaja prepovedane droge, posnetki spolnih zlorab otrok itd.) v razmahu, prav tako pa se v kibernetni prostor, predvsem na temni splet, pogosto seli komunikacija kriminalnih združb. Ker je policija pri pobudah zakonskih sprememb dostikrat neuspešna, ali pa vsaj preteče precej časa, da pride do spremembe, njen vpliv na okolje ponazarjamo s prekinjeno črto (E na sliki 3). Policija s svojim delovanjem delno vpliva tudi na ogrožanja v okolju, saj razkriva kazniva dejanja, jih preiskuje in zoper storilce podaja kazenske ovadbe na pristojno državno tožilstvo. Vpliv na okolje ima lahko tudi teorija (F na sliki 3). Na področju kriminalistike lahko teorija predlaga nove metode in zakonske spremembe, saj na podlagi raziskav ugotavlja pomanjkljivosti zakonskih določb, ki zaradi sprememb v okolju ne zajemajo vseh ogrožanj (npr. na področju ponarejenih zdravil je raziskava,¹⁵ ki so jo izvedli na Fakulteti za varnostne vede UM, spodbudila predlog zakonskih sprememb 183. člena Kazenskega zakonika (KZ) (2012)).

¹³ Več o tem in o težavah pri vpeljevanju novih metod v prakso v Maver et al. (2004).

¹⁴ IMSI lovilec je posebno tehnično sredstvo za nadzor signala mobilne telefonije. Njegova uporaba je opredeljena v 150a in 150b členu ZKP-N (2019).

¹⁵ O ponarejenih zdravilih je izšla monografija Ponarejena zdravila v teoriji in praksi, ki sta jo uredila Slak in Frangež (2019), predvidoma v drugi polovici leta 2019 pa bo izšla še monografija Ponarejena zdravila v Sloveniji in svetu.

Slika 3: Povezava med teorijo in prakso na področju kriminalistike in okoljem

Teorija in praksa se odzivata na ogrožanja v okolju in vsaka na svoj način prispevata k novemu znanju na posameznem področju. Praksa se prilagaja zakonodaji in znotraj zakonskih določb skuša odkrivati, preiskovati in preprečevati nove oblike kaznivih dejanj. Teorija pa raziskuje kriminalistične vidike odkrivanja, preiskovanja in dokazovanja ter s pomočjo različnih orodij (npr. SWOT analize, delfi metode itd.) identificira prednosti in slabosti obravnavane tematike ter na podlagi analiz okolja, storilcev, lastnih sil in zaveznikov policije predlaga ukrepe za omejevanje kriminalitete. Literatura (knjige, priročniki, članki itd.) na področju kriminalistike ima večjo vrednost, če jo v soavtorstvu napišejo teoretiki in praktiki, saj takšen pristop omogoča analizo tako s teoretičnega kot praktičnega vidika. Teoretiki iz akademskega okolja lahko prakso podprejo z organizacijo dogodkov, na katerih se razpravlja o aktualnih temah in problemih s kriminalističnega, tožilskega in sodnega vidika (npr. posveti, Kriminalistične srede itd.), organizacijo skupnih usposabljanj, pa tudi z ugotovitvami raziskav, na podlagi katerih se podajo predlogi za izboljšanje preiskovanja, hkrati pa potrdijo dobre prakse, ki jih je policija z intenzivnim delom razvila na posameznih področjih. Raziskovanje na področju kriminalistike sicer zahteva drugačen pristop. Zaradi načina zbiranja podatkov (npr. analiza spisov, opazovanje) je ključno izvesti etično sprejemljive raziskave in nujno poskrbeti za varovanje osebnih podatkov, s katerimi se raziskovalec seznanja ob izvajanju raziskave. Maver (2009: 287) opozarja, da je posredno ugotavljanje praktičnih

problemov »nezanesljivo in premalo objektivno«, neposredno preučevanje dela preiskovalcev pa je zaradi narave kriminalističnega dela in metodoloških problemov omejeno. Kot dobra praksa se zato kažejo raziskovalne skupine, sestavljene iz teoretikov in praktikov, ki zagotavljajo dodatno širino pri obravnavi kriminalističnih problemov, saj sodelujoči (po)skrbijo, da so v procesu raziskovalnega dela obravnavani najpomembnejši teoretični in praktični vidiki analizirane problematike (npr. Frangež et al., 2015). Drznili bi si oceniti, da s tem zaobidemo nezaupanje in odpor preiskovalcev in policije do preučevanja »od zunaj«, na kar opozarja Maver (2009). Takšen pristop k raziskovanju krepi vez med teorijo in prakso ter, kot piše Meško (2018), omogoča učenje različnih perspektiv in pridobivanja boljšega razumevanja kompleksnosti obravnavanega problema. Pri tem so pomembni strokovni pristop, upoštevanje načel raziskovanja in dobra komunikacija ter aktivno sodelovanje teoretikov in praktikov.

V prihodnje bi morali, tako kot se zavzema Maver (2009), k raziskovalni dejavnosti pristopiti načrtno. Raziskovati bi bilo treba vse štiri veje kriminalistike in kriminalističnoobveščevalno dejavnost, pri kateri bi, poleg ugotavljanja njene vloge in vpliva na odločitve znotraj preostalih vej kriminalistike, kazalo raziskati, ali se to področje razvija samostojno in, kljub svoji podporni vlogi, ločeno od ostalih, in ali bi tudi to področje lahko prepoznali kot samostojno, peto, vejo kriminalistike. Promovirati bi morali dobre prakse preiskovanja in

se poleg priporočil za izboljšave osredotočati na tisto, kar je v naši praksi že dobro. Smiselno bi bilo narediti primerjave s tujino, izziv raziskovanju pa predstavlja tudi pomen kriminalističnih znanj pri delu tožilcev, sodnikov in odvetnikov. Prav tako bi se po več desetletjih veljalo znova lotiti tem teoretične kriminalistike, ki ji v Sloveniji namenimo premalo pozornosti. Podobno kot Maver (1988a) namreč ugotavljamo, da bi bilo treba preučiti znanstvenost kriminalistike, znanstvenoraziskovalne metode na področju kriminalistike, razmerje kriminalistike do drugih ved, načela kriminalistike, kriminalistični spoznavni proces, resnico, kriminalistično mišljenje in posamezna preiskovalna dejanja, ki jih preučujemo v okviru kriminalistične taktike (npr. načrtovanje, verzije, indice, ogled kraja dejanja, hišno preiskavo itd.).

Literatura

1. Dobovšek, B. (2008). Economic organized crime networks in emerging democracies. *International Journal of Social Economics*, 35(9), 679–690.
2. Dobovšek, B. (2012). *Transnacionalna kriminaliteta: študijsko gradivo* (2. izd.). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
3. Dobovšek, B. in Praček, R. (2012). Kriminalistična preiskava kraja ekoloških kaznivih dejanj. V G. Meško, A. Sotlar in K. Eman (ur.), *Ekološka kriminaliteta in varovanje okolja – multidisciplinarne perspektive* (str. 233–247). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
4. Dobovšek, B. in Slak, B. (2017). Economic crisis and »white informal economy« – A slippery slope. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 37(7/8), 468–476.
5. Dvoršek, A. (2001). Razmerje med kriminalistično strategijo in kriminalitetno politiko. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(4), 340–348.
6. Dvoršek, A. (2003a). *Kriminalistična metodika* (1. izd.). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
7. Dvoršek, A. (2003b). *Kriminalistična strategija* (1. izd.). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
8. Dvoršek, A. (2006). Relations between criminal investigation strategy and police management. *Varstvoslovje*, 8(3/4), 235–242.
9. Dvoršek, A. (2008a). *Kriminalistična metodika* (2. izd.). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
10. Dvoršek, A. (2008b). *Kriminalistična strategija* (2. izd.). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
11. Dvoršek, A. (2009). Kriminalistični vidiki odkrivanja in preiskovanja nekaterih oblik korporacijske kriminalitete. V L. Selinšek in A. Dvoršek (ur.), *Korporacijski kriminal – praktični in teoretični vidiki* (str. 91–104). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
12. Dvoršek, A. in Frangež, D. (2009). Slovenska kriminalistična policija med »kriminalstrategie« in »criminal intelligence«. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Deseti slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 23–24). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
13. Dvoršek, A., Meško, G. in Bučar-Ručman, A. (2005). Studie über raubdelikte in Slowenien: Erkenntnisse für ermittlungen und prävention. *Kriminalistik*, 59(10), 560–565.
14. *Fran: Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*. (2018). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Pridobljeno na <http://www.fran.si/>
15. Frangež, D. in Bučar Ručman, A. (2017). Specific forms of human trafficking in Slovenia: Overview and preventive measures. *Police Practice and Research*, 18(3), 230–244.
16. Frangež, D. in Dvoršek, A. (2013). Nekateri kriminalistični vidiki odkrivanja spolnih zlorab otrok v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(1), 63–73.
17. Frangež, D. in Maver, D. (2013). The particularities in proving child sexual abuse. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(3), 256–266.
18. Frangež, D. in Slak, B. (2016). Online counterfeit medicine trade in Slovenia. V G. Meško in B. Lobnikar (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Safety, security, and social control in local communities* (str. 337–350). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
19. Frangež, D. in Žagar Karer, M. (2017). *Načrt izdelave Kriminalističnega terminološkega slovarja* (interno gradivo). Ljubljana.
20. Frangež, D., Klančnik, A. T., Žagar Karer, M., Ludvigsen, B., Kończyk, J. Ruiz Perez, F. et al. (2015). The importance of terminology related to child sexual exploitation. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 66(4), 291–299.
21. Gerjevič, A. (2005). Vrednotenje zračnih mehurčkov na poliuretanskih podplatih pri preiskavah obuval. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 56(1), 70–76.
22. Hadžić, G. in Drobnič, K. (2015). Identifikacija telesnih tekočin človeškega izvora z biomarkerji informacijske RNK. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 66(1), 56–65.
23. Hagan, F. E. (2003). *Research methods in criminal justice and criminology* (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
24. Heimerl, F., Lohmann, S., Lange, S. in Ertl, T. (2014). Word cloud explorer: Text analytics based on word clouds. V *HICSS, 14 Proceedings of the 2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences* (str. 1833–1842). Washington: IEEE Computer Society.
25. Jager, M. (2006). *Analiza učinkovitosti policijskega preiskovanja kaznivih dejanj z upoštevanjem razvoja kriminalistične stroke ter dokaznih standardov kazenskega postopka* (1. in 2. del). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
26. Jevšek, A. (2005). Etika kriminalističnega preiskovanja v luči Evropskega kodeksa policijske etike. V B. Lobnikar (ur.), *Šesti slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–9). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
27. Kalender Smajlovič, S. (2018). Prednosti in slabosti različnih protokolov vodenja vrednosti glukoze v krvi pri kritično bolnih pacientih: pregled literature. *Obzornik zdravstvene nege*, 52(1), 45–56.
28. Kazenski zakonik (KZ). (2012, 2015, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (50/12, 54/15, 6/16, 38/16, 27/17).
29. Kečanovič, B. (2001a). Večrazsežnost suma v kriminalističnem preiskovanju. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 122–131.
30. Kečanovič, B. (2001b). Večrazsežnost suma v kriminalističnem preiskovanju. V M. Pagon (ur.), *Drugi slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 307–321). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
31. Korajlić, N. in Muharremi, D. (2011). *Heuristična kriminalistika*. Kiseljak: Univerzitet u Travniku, Pravni fakultet.
32. Korajlić, N. in Selimić, M. (2015). *Kriminalistična taktika*. Kiseljak: Visoka škola »CEPS – Centar za poslovne studije«.
33. *Kriminalistična sreda*. (n. d.). *O kriminalistični sredi*. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/kriminalisticna-sreda/>
34. Maver, D. (1985a). Preiskovanje in logično mišljenje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 36(2), 126–137.

35. Maver, D. (1985b). Preiskovanje kot spoznavni proces. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 36(3), 222–234.
36. Maver, D. (1986a). Kriminalistično mišljenje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 37(1), 3–15.
37. Maver, D. (1986b). O načrtovanju preiskovanja in verzijah. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 37(4), 293–306.
38. Maver, D. (1987). »Uvodna« faza preiskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 38(1), 18–26.
39. Maver, D. (1988a). *Kriminalistični spoznavni proces* (1. izd.). Ljubljana: Uradni list SR Slovenije.
40. Maver, D. (1988b). Spoznavni in dokazni vidik preiskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 39(1), 3–14.
41. Maver, D. (1994). *Kriminalistični spoznavni proces* (2. izd.). Ljubljana: Uradni list SR Slovenije.
42. Maver, D. (1997). *Kriminalistika*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
43. Maver, D. (2000). Etika in preiskovanje kaznivih dejanj: Nekateri dileme in problemi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 51(4), 287–294.
44. Maver, D. (2002). Raziskovalno delo na področju kriminalistike. V G. Meško (ur.), *Vizije slovenske kriminologije* (str. 199–208). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola.
45. Maver, D. (2004). Kriminalistika in kriminalistično preiskovanje: Primerjava med ZDA in Srednjo Evropo. V B. Lobnikar (ur.), *Peti slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 578–579). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
46. Maver, D. (2005a). Kriminalistika in kazensko pravo – teoretične in praktične povezave. V B. Lobnikar (ur.), *Šesti slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–8). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
47. Maver, D. (2005b). Vloga in pomen klasifikacij kaznivih dejanj za kriminalistično preiskovanje. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), *Izzivi sodobnega varstvoslovja* (str. 245–257). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
48. Maver, D. (2009). Slovenska kriminalistika: Quo vadis?. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 60(4), 277–291.
49. Maver, D. (2013). Kritični pogled na razvoj in stanje kriminalistike v Sloveniji (1920–2012). V G. Meško, B. Tičar in K. Eman (ur.), *Jubilejni zbornik znanstvenih razprav* (str. 321–350). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
50. Maver, D. in Selič, P. (2001). Operativna kriminalistična analiza in njena uporaba v praksi preiskovanja umorov. *Varstvoslovje*, 3(3), 159–169.
51. Maver, D., Rupnik, A., Selič, P., Golja, J., Trapečar, M., Vidic, G. et al. (2004). *Kriminalistika: uvod, taktika, tehnika*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
52. Meško, G. (2002). Nekateri strategije preprečevanja kriminalitete. V G. Meško (ur.), *Vizije slovenske kriminologije* (str. 43–58). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Visoka policijsko-varnostna šola.
53. Meško, G. (2018). From evidence-based policy-making to evidence-based policing—A bounded rationality perspective. V G. Meško, B. Lobnikar, K. Prisljan in R. Hacin (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: From common sense to evidence-based policy-making* (str. 15–29). Ljubljana: University of Maribor Press, Faculty of Criminal Justice and Security.
54. Meško, G., Dobovšek, B. in Šumi, R. (2007). Kriminalistično preiskovanje: Med kompetencami kriminalistov in organizacijskimi dejavniki: Pregled raziskovanja v Sloveniji. V A. Dvoršek in L. Selinšek (ur.), *Problemi dokazovanja v zahtevnih kazenskih postopkih* (str. 33–44). Maribor: Pravna fakulteta, Fakulteta za varnostne vede.
55. Meško, G., Mitar, M. in Dobovšek, B. (2008). Opazovanje z udeležbo kot metoda družboslovnega raziskovanja in policijskega tajnega opazovanja – konceptualne razlike in navidezne podobnosti med kriminologijo in kriminalistiko. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 59(2), 114–124.
56. Modly, D. (2003). *Kriminalistika kao znanstvena disciplina*. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.
57. Modly, D. in Mršič, G. (2014). *Uvod u kriminalistiku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
58. Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J. in Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: The PRISMA statement. *PLoS Medicine*, 6(7). doi:10.1371/journal.pmed1000097
59. Munda, A. (1947). *Uvod v kriminalistiko*. Ljubljana.
60. Munda, A. (1951). *Uvod v kriminalistiko*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
61. Noaks, L. in Wincup, E. (2004). *Criminological research: Understanding qualitative methods*. London: SAGE Publications Ltd.
62. Pavišič, B. (1997). *Kriminalistika*. Rijeka: Pravni fakultet.
63. Pavišič, B. (2002). *Uvod u kriminalistiku*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija.
64. Pavišič, B. in Modly, D. (1999). *Kriminalistika* (2. izd.). Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.
65. Pečar, J. (1995). Žerjav Ciril: Kriminalistika–recenzija knjige. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 46(3), 273–276.
66. Policija. (n. d. a). *Srednjeročni načrt razvoja in dela policije za 2018–2022*. Ljubljana: Policija. Pridobljeno na <https://www.policija.si/images/stories/KatalogInformacij/JavnegaZnacaja/PDF/nacrti/nacrtDela2018-2022.pdf>
67. Policija. (n. d. b). *Svetujemo, ozaveščamo*. Pridobljeno na <https://www.policija.si/svetujemo-ozaveščamo>
68. Potparič, D. (2018). Kriminalistična obveščevalna dejavnost kot nov pristop v boju zoper kriminal. *Pravna praksa*, 37(16/17), 17–18.
69. Potparič, D. in Dvoršek, A. (2010). Vzpostavitev proaktivno usmerjene kriminalistično-obveščevalne dejavnosti v državah Evropske unije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 61(1), 15–27.
70. Potparič, D. in Dvoršek, A. (2011). Critical success factors in establishing a national criminal intelligence model in Slovenia. V G. Meško, A. Sotlar in J. Winterdyk (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe – social control of unconventional deviance: Conference proceedings* (str. 259–282). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
71. Potparič, D. in Dvoršek, A. (2012). Oblikovanje osnovne terminologije na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(1), 39–49.
72. Praček, R. (2005). Oglad kraja kaznivega dejanja. V B. Lobnikar (ur.), *Šesti slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 1–11). Bled: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
73. Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016. (2012). *Uradni list RS*, (83/12).
74. Slak, B. (2016). Drones in (Slovene) criminal investigation. *Kriminalistična teorija i praksa*, 3(5), 7–25.
75. Slak, B. in Frangež, D. (ur.). (2019). *Ponarejena zdravila v teoriji in praksi*. Ljubljana: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
76. Stare, D. (2006). Od velike kriminalistične preiskave do kazenskega procesa. *Podjetje in delo*, 32(6–7), 987–996.

77. Šugman Stubbs, K. (2013). Nove tehnologije in njihov vpliv na pojavnost in pregon kriminalitete. *Zbornik znanstvenih razprav*, 73(2013), 191–217. Pridobljeno na http://www.pf.uni-lj.si/media/zr2013_sugman.stubbs.pdf
78. Thomas, J., O'Mara-Eves, A., Harden, A. in Newman, M. (2017). Synthesis methods for combining and configuring textual or mixed methods data. V D. Gough, S. Oliver in J. Thomas (ur.), *An introduction to systematic reviews* (2nd ed.) (str. 181–209). London: SAGE Publications Ltd.
79. *Tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS*. (2016). Pridobljeno na http://home.izum.si/COBISS/bibliografije/Tipologija_slv.pdf
80. Tominc, B. in Sotlar, A. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.
81. Trapečar, M. (2014). Identifikacija po prstnih odtisih – metoda ACE-V in sistem GYRO. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(2), 132–140.
82. Vodinec, V. (1984). *Kriminalistika: udžbenik za operativne radnike službi JB i DB, vojnu policiju, javne tužioce, istražne i raspravne sudije, advokate i druge pravnike, studente pravnih fakulteta i aktiviste DSZ* (5. izd.). Beograd: Savremena administracija.
83. Vodinec, V. in Aleksić Ž. L. (1990). *Kriminalistika: udžbenik za studente pravnih i kriminalističkih fakulteta, viših škola unutrašnjih poslova, operativne radnike javne i državne sigurnosti, vojnu policiju, radnike izvršenja krivičnih sankcija, javne tužioce, istražne i raspravne suce, advokate, carinike, socijalne pedagoge i sve ostale koji se bave utvrđivanjem istine*. Zagreb: Informator.
84. Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013, 2015, 2017). *Uradni list RS*, (15/13, 23/15, 10/17).
85. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N). (2019). *Uradni list RS*, (22/19).
86. Zygomatic. (2003). *WordClouds.com*. Pridobljeno na <https://www.wordclouds.com/>
87. Žerjav, C. (1969). *Osnove kriminalistične taktike*. Ljubljana: Strokovna šola za notranje zadeve.
88. Žerjav, C. (1983). *Kriminalistika* (1. izd.). Ljubljana: Izobraževalni center organov za notranje zadeve SR Slovenije.
89. Žerjav, C. (1984). *Kriminalistika* (2. izd.). Ljubljana: Izobraževalni center organov za notranje zadeve SR Slovenije.
90. Žerjav, C. (1994). *Kriminalistika*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Izobraževalni center.
91. Žerjav, C. (1995). *Nepridipravi so med nami: Ne dajmo jim priložnosti*. Ljubljana: Unigraf.
92. Žerjav, C. (2003). *Priložnost naredi tatu*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.

The Science of Criminal Investigation between Theory and Practice in Slovenia

Danijela Frangež, Ph.D., Assistant Professor in Criminology and Head of Chair of Criminal Investigation, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia. E-mail: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

Boštjan Lindav, M.A., Senior Criminal Police Superintendent and Director of Criminal Police Directorate in the General Police Directorate, Slovenia. E-mail: bostjan.lindav@policija.si

This paper presents an analysis of Slovenian definitions of the terms science of criminal investigation and criminal investigation, division of science of criminal investigation, comparison of the use and understanding of selected terminology in the field of science of criminal investigation in theory and practice, and the connection between theory, practice and the environment. The findings of the research indicate that most of the analysed terms are similarly understood in theory and practice, which indicates that theory and practice are connected, and in concert. The results point out that the science of criminal investigation deals with crime detection, investigation, evidence collection and reduction of crime. By recognising criminal investigation strategy as an independent field (along with investigative tactics, criminalistics and methodology of criminal investigation), the science of criminal investigation became fourfold. For further development of science of criminal investigation, more intensive connections between theory and practice are needed, as well as giving more attention to planned research, where positive results are brought about by research teams consisting of theoreticians and practitioners who provide additional breadth in dealing with criminal investigation problems. Research should focus on all four fields of science of criminal investigation, criminal intelligence, the use of science of criminal investigation in work of prosecutors, judges and lawyers, good investigative practice, and the theoretical issues of the science of criminal investigation, which is not given enough attention in Slovenia. Therefore, in the future, it is necessary to study science in criminal investigation, scientific research methods in this field, relationship of science of criminal investigation to other disciplines, principles of criminal investigation, criminal investigation as agnoseological process, the truth, criminal investigation thinking, and particular investigative acts that are analysed within the framework of investigative tactics (i.e. planning, versions, clues, crime scene investigation, house search, etc.).

Keywords: science of criminal investigation, criminal investigation, definitions, theory, practice

UDC: 343.98(497.4)